

MINISTERSTVO
ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BUDÚCNOSŤ EURÓPSKEJ ÚNIE: LISABONSKÁ ZMLUVA A SLOVENSKO

EUROIURIS

EURÓPSKE PRÁVNE CENTRUM
OBČIANSKE ZDRUŽENIE

Bratislava

2009

Budúcnosť Európskej únie: Lisabonská zmluva a Slovensko

Informačná brožúra vydaná pre potreby Ministerstva zahraničných vecí SR

1. vydanie

Autor a odborný garant: Miroslav Slašťan

Ďalší autori: Milan Jančo, Viktória Virová, Milan Hodás

Recenzent: Michael Siman

Jazyková úprava: Andrea Horniaková

Vydavateľ: EUROIURIS – Európske právne centrum

Šafárikovo námestie 7

851 12 Bratislava

tel./fax: +421 2 5263 7992

mail: euroiuris@euroiuris.sk

<http://www.euroiuris.sk>

V spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky.

Copyright © Ministerstvo zahraničných vecí SR

Všetky práva vyhradené. Akékoľvek reprodukovanie alebo kopírovanie tohto diela je možné len so súhlasom Ministerstva zahraničných vecí SR.

Vydanie publikácie je financované Ministerstvom zahraničných vecí SR v rámci projektu č. 62/2008 „Inštitucionálna reforma EÚ a Lisabonská zmluva“.

ISBN 978-80-89406-02-9

2009

PREDSLOV

Cieľom tejto informačnej publikácie je priblížiť čitateľovi tzv. „*Lisabonskú zmluvu*“, ktorá by po úspešnej ratifikácii všetkými členskými štátmi mala zmeniť súčasnú podobu európskej integrácie, ktorú doposiaľ tvoria *Európske spoločenstvo*, *Európske spoločenstvo atómovej energie* zahrnuté v *Európskej únii*, a ktorú navyiac tvoria ďalšie samostatné formy medzivládnej spolupráce (najmä spoločná zahraničná a bezpečnostná politika).

Nielen zložitý a neprehľadný právny rámec fungovania Európskej únie, diverzifikovaný inštitucionálny rámec Únie, ale aj neúplná spoločná zahraničná politika a obrana členských štátov, hospodárska kríza a účinné rozhodovacie mechanizmy potrebujú účinný liek a spoľahlivé riešenie, ktoré bude predstavovať významný míľnik rozvoja idey európskeho zjednotenia, základ, ktorý bol položený pre viac ako polstoročím. Prvý pokus členských štátov EÚ v podobe dohodnutej, avšak neratifikovanej Zmluvy o Ústave pre Európu, totiž nevyšiel.

Lisabonská zmluva, podpísaná 13. decembra 2007, má ambície súčasne problémy a výzvy Európskej únie a jej „váhajúcich“ členských štátov zdoať a upevniť jej postavenie svetového hráča.

Okrem stručnej histórie európskej integrácie, konkrétnych zmien zakladajúcich zmlúv, sa publikácia zaoberá najmä Lisabonskou zmluvou, dôvodmi a okolnosťami jej prijatia a tiež jej významom pre Slovenskú republiku. Základné zmeny vyplývajúce z Lisabonskej zmluvy sú zoradené podľa tematických oblastí do kapitol venovaných fungovaniu Európskej únie, zmenám jej inštitucionálneho systému, prínosom Lisabonskej zmluvy pre ochranu práv a zlepšenie životných podmienok občanov Únie, ako aj otázkam budovania priestoru spravodlivosti, slobody a bezpečnosti a spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike.

Publikácia obsahuje aj grafické znázornenia súčasnej štruktúry EÚ, ako aj niektorých zmien, ktoré Lisabonská zmluva prináša. Publikáciu uzatvára stručná súhrnná charakteristika Lisabonskej zmluvy a významový slovník niektorých pojmov, ktoré sme pokladali za vhodné bližšie vysvetliť a čitateľ je na ne upozornený v texte farebnou značkou „>“.

Veríme, že táto publikácia pomôže priblížiť podstatu Lisabonskej zmluvy a jej význam nielen slovenskej právnickej obci, ale aj širokej verejnosti, vzhľadom na tú skutočnosť, že jedným z cieľov tejto reformnej zmluvy je, aby Európska únia bola bližšie k európskym občanom.

autori

Bratislava, február 2009

... so želaním dokončiť proces začatý Amsterdamskou zmluvou a Zmluvou z Nice, s cieľom posilniť efektívnosť a demokratickú legitimitu Únie a zlepšiť súdržnosť jej činnosti ...

Preambula Lisabonskej zmluvy

OBSAH

1 FUNGOVANIE EURÓPSKEJ ÚNIE DNES A DÔVODY JEJ REFORMY	5
1.1 Úvod	6
1.2 Stručná história európskeho kontinentu – historická pamäť EÚ	7
1.3 Vznik Európskych spoločenstiev v 50-tych rokoch	9
1.4 Cesta k Európskej únii a jej súčasné fungovanie	13
2 PRIJATIE A VÝZNAM LISABONSKEJ ZMLUVY	20
2.1 Cesta k prijatiu Lisabonskej „reformnej“ zmluvy	20
2.2 Dôvody prijatia Lisabonskej zmluvy	23
2.3 Lisabonská zmluva a Ústavná zmluva	24
2.4 Význam Lisabonskej zmluvy pre Slovenskú republiku	26
3 PREHĽAD ZÁKLADNÝCH ZMIEN PRIJATÝCH LISABONSKOU ZMLUVOU	28
3.1 Právna subjektivita Európskej únie a nahradenie Európskeho spoločenstva	28
3.2 Zlúčenie pilierov Európskej únie	29
3.3 Vymedzenie právomocí Európskej únie	30
3.4 Posilnená spolupráca v niektorých politikách	33
3.5 Mechanizmus revízie zakladajúcich zmlúv	34
3.6 Legislatívne a nelegislatívne akty a legislatívne postupy	35
3.7 Inštitucionálny systém Európskej únie	36
4 OBČAN A EURÓPSKA ÚNIA: OCHRANA ĽUDSKÝCH PRÁV, DEMOKRACIA, SLOBODA A SOLIDARITA	43
4.1 Ochrana ľudských práv	43
4.2 Demokratické hodnoty	44
4.3 Význam národných parlamentov	45
4.4 Iniciatíva a slobody európskych občanov	47
5 ZLEPŠENIE ŽIVOTNÝCH PODMIENOK EURÓPANOV	47
6 PRIESTOR SPRAVODLIVOSTI, SLOBODY A BEZPEČNOSTI	50
7 ZAHRANIČNÁ A BEZPEČNOSTNÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE	52
7.1 Posilnenie pozície Európskej únie na svetovej scéne	52
7.2 Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku	53
7.3 Bezpečnostná a obranná politika	54
8 ZHRNUTIE: LISABONSKÁ ZMLUVA V SKRATKE	55
9 KRÁTKY VÝZNAMOVÝ SLOVNÍK	57
Použitá literatúra a ďalšie pramene	59

1 FUNGOVANIE EURÓPSKEJ ÚNIE DNES A DÔVODY JEJ REFORMY

1.1 Úvod

Oboznamovať obyvateľov Slovenskej republiky s pojmom „Európska únia“ v roku 2009, sa môže zdať na prvý pohľad zbytočné. Len internetový prehliadač Google ponúka až 2 milióny rôznych odkazov na webstránky o Európskej únii v slovenskom jazyku a tiež nás informuje, že tento pojem už vyhľadával 130 miliónov krát. Navyše aj tí z nás, ktorí nie sú priaznivcami internetu, vyhľadávajú informácie v brožúrkach, obsiahlych knihách, novinách a určite neuniknú ani informáciám, ktorým venuje pozornosť rozhlas a televízia.

Napriek tomu nemusi byť objektívnych informácií ponúkaných slovenskej verejnosti o Európskej únii dostatok. Európska integrácia je po vstupe Slovenskej republiky do EÚ vnímaná nielen pozitívne a ako proces, ktorého sa chceme stať súčasťou. Od členstva SR v EÚ dňa 1. mája 2004 je európska integrácia každodenná téma politického súperenia, ktoré sleduje priame ovplyvňovanie diania v tomto nadnárodnom zoskupení 27-myh štátov a podieľanie sa na jeho ďalšom vývoji.

Na tento vývoj má v súčasnosti dopad najmä prijatie a prebiehajúca ratifikácia tzv. Lisabonskej zmluvy. Kdeže je vo verejnej diskusii stále aktuálna, je vhodný čas nestranne a podrobne s ňou oboznámiť verejnosť.

1.2 Stručná história európskeho kontinentu – historická pamäť EÚ

V určitých obdobiach bola Európa v duchovnej, kultúrnej, hospodárskej, a dokonca i politickej oblasti viac homogénna, než napríklad v prvej polovici 20. storočia. Od čias rozpadu **Západorímskej ríše v roku 476** či **ríše Karola Veľkého v roku 814**, sa vývoj v Európe častejšie uberal cestou územného delenia, narastania rozdielov medzi jazykmi, kultúrou, náboženstvom a politickými štruktúrami, než snahou o ich zblížovanie či zjednotenie.

Do **16. storočia** ešte existovala **náboženská jednota** (ako aj jednota feudálneho zriadenia), ktorá dokonca disponovala tým, čo chýba aj súčasnej Európe. Jednotným jazykom, latinčinou.

Vytvorenie štátov prinieslo so sebou politické a hospodárske rozdrobenie. Európa sa v dôsledku **protestantskej reformy v 16. storočí a náboženských vojen** rozštiepila na antagonistické bloky: katolícku cirkev (protireformáciu) a na cirkev protestantskú.

Neskôr, do istej miery, možno hovoriť len o **kultúrnej jednote**, ktorá nastala v období **humanizmu a renesancie**, najmä koncom 17. storočia. Táto duchovná obroda Európy tiež mala svoj jazyk – francúzštinu a francúzska kultúra dosiahla značné zjednotenie európskych elít (s výnimkou Anglicka). Toto obdobie vrcholilo osvietenským hnutím a kozmopolitným myslením mnohých jeho významných predstaviteľov (Francois Voltaire, Charles Louis de Montesquieu, Isaac Newton, David Hume, Jean Jacques Rousseau, Denis Diderot a iní).

Sedemnásťte storočie bolo obdobím rozpínavosti Osmanskej ríše. Turci, ktorí najprv zaplavili Byzantskú ríšu a v roku 1453 dobyli Konštantínopol, pokračovali v dobovačnom ťažení cez Balkán a v roku 1683 sa neúspešne pokúšali obsadiť Viedeň. Ani takéto ohrozenie Európy ju nedokázalo zjednotiť.

V **18. storočí** sa hranice Európy posunuli. K Európe sa pripojilo Rusko, otvárajúce sa systematicky európskej kultúre a kopírujúce západnú techniku. Zúčastňuje sa koalíčných vojen a stáva sa jednou z európskych veľmocí. Druhou významnou skutočnosťou bola **európska koloniálna expanzia**. Súperenie Španielov, Portugalcov, Angličanov a Francúzov sa sústredilo predovšetkým na obsadzovanie nových území na iných kontinentoch a ich exploataciu.

V priebehu 17. a 18. storočia sa v Európe vytváral aj tzv. **systém rovnováhy**. Ak jeden štát v medzinárodných vzťahoch dominoval, ostatné štáty sa prirodzene spájali do rôznych **aliancií**. Európania si zvykali na myšlienku koalícií, ako protipólu hegemonistických tendencií. Systém rovnováhy fungoval

medzi piatimi veľmocami tejto doby – Anglickom, Francúzskom, Rakúskom, Ruskom a Pruskom.

Uvedená rovnováha a relatívna stabilita politických a mocenských pomerov v Európe bola prerušená **francúzskou revolúciou (1789)**, ktorá priniesla nové a pre ďalšie obdobie významné princípy: ľudské práva a právo národov na sebaurčenie. Nové revolučné myšlienky sa rýchlo šírili do Anglicka, nemeckých štátov, Belgicka, na Apeninský polostrov a inde. Nástup Napoleona k moci znamenal šírenie týchto princípov vojenskými metódami. Francúzska expanzia znamenala značné zjednodušenie mapy Európy. Napríklad Nemecko sa v roku 1789 skladalo z približne 400 štátov a po Napoleonových výbojoch ich bolo menej než päťdesiat. Zmodernizovala a zjednotila sa štruktúra európskych štátov, nakoľko im Napoleon vnútil rovnaký administratívny systém, ktorý bol založený na centralizácii a hierarchii. Rozbil zvyšky feudálneho zriadenia a nastolil prostredníctvom práva občiansku rovnosť. Francúzske zákonníky, kódexy (občiansky a trestný) prechádzajú prostredníctvom recepcie do ďalších právnych systémov európskych štátov. Možno konštatovať, že po prvýkrát dochádza k **aproximácii práva** v takom rozsahu.

Usporiadanie európskeho systému po Napoleonových vojnách priniesol **Viedenský kongres** hlavných európskych panovníkov (**1814 – 1815**), ktorého dôsledkom bola aj zmluva o vytvorení **Svätej aliancie**, v septembri 1815, medzi Rakúskom, Ruskom a Pruskom, ku ktorým sa neskôr pridali ďalšie štáty. Išlo o celoeurópske zjednotenie na základe monarchistickej ideológie. Vnútroštátne liberálne a revolučné hnutia boli postavené pod medzinárodný dohľad (ruské potlačenie revolúcie v Uhorsku roku 1848, francúzsky zásah v Španielsku roku 1832). Z podnetu rakúskeho kancelára Metternicha vznikol systém nazvaný „**európsky koncert**“ alebo tiež „európska harmónia“, ktorý fungoval pomocou metód kongresov a schôdzok monarchov, ministrov alebo veľvyslancov, ktorý vykonával určitý druh „spoločnej vlády“ v Európe, avšak len za podmienky, že sa veľmoci dohodli.

Priemyselná revolúcia a nové technológie umožnili na začiatku **19. storočia** enormné zvýšenie výroby a hromadnú prepravu tovaru a osôb. Od druhej polovice 19. storočia možno hovoriť aj o **európskej hospodárskej jednote**. V roku 1846 napríklad Anglicko zrušilo colné poplatky a dohodu o voľnom obchode podpísalo s Francúzskom v roku 1860 a neskôr aj s ostatnými štátmi, s výnimkou Ruska. Rovnako fungoval voľný pohyb kapitálu, meny boli naviazané na zlato a vzájomne zameniteľné. Pracovná sila slobodne cirkulovala, pas bol nutný len do Ruska a balkánskych štátov. Projekt spoločnej Európy sa nekonal, naopak, na konci storočia hospodárska rivalita medzi štátmi vyústila do zavádzania protekcionistických opatrení. V politickej oblasti nový fenomén pod názvom „**nacionalizmus**“ postupne vymazával

spomínanú hospodársku homogenitu Európy. Opätovná krehká rovnováha bola nastolená až v roku 1904, uzatvorením poslednej spojeneckej zmluvy. Oproti štátom Trojspolku (Nemecko, Taliansko a Rakúsko-Uhorsko) súperili štáty Trojdohody (Anglicko, Francúzsko a Rusko), najmä vo vojenskej oblasti. Európa sa nasledujúcich desať rokov nachádzala v „stave ozbrojeného mieru“.

Prvá svetová vojna (1914 – 1918) a najmä **versailský mierový systém**, skomplikoval mapu európskeho kontinentu a snahy o zjednotenie Európy boli zriedkavé a nereálne. Európa sa rozdelila na víťazov i porazených a z vojnového konfliktu Európa ekonomicky aj politicky veľmi utrpela. Vznik nových štátov znamenal skôr ďalšiu vlnu protekcionizmu a národnostných konfliktov. V roku 1919 vytvorená **Spoločnosť národov** mala celosvetové zameranie, ale predovšetkým išlo o európsku organizáciu (napr. USA sa nikdy nestali jej členom). Ani táto však nebola schopná zasiahnuť proti agresívnym krokom fašistickej vlády v Taliansku a okupácii Etiópie, nacistickej v Nemecku a jej účasti v španielskej občianskej vojne alebo anšluse Rakúska. Nedokázala zasiahnuť ani v prípade japonskej invázie do Číny. Nakoniec **veľká hospodárska kríza od roku 1929** zostrila hospodársku konfrontáciu a v jednotlivých štátoch (najmä totalitných) sa začala presadzovať teória o sebestačnosti. V tom čase už v Taliansku sedem rokov vládli fašisti na čele s Benitom Mussolinim a v roku 1933 sa v Nemecku dostal k moci nacistický politik Adolf Hitler.

Nasledoval zánik **Československa**, ako dôsledok Mnichovskej dohody a Viedenskej arbitráže či medzinárodnej politiky nazývanej tzv. „appeasement“ (angl. ustupovanie), ako stratégií ústupkov a uzmierňovania si nacistického Nemecka s cieľom nevyprovokovať vojenský alebo politický konflikt. Vypuknutie **druhej svetovej vojny (1939 – 1945)**, ako dodnes najväčšieho a najrozsiahlšieho ozbrojeného konfliktu v dejinách ľudstva, bolo skutočnosťou, ktorá stála život asi 45 až 60 miliónov ľudí.

1.3 Vznik Európskych spoločenstiev v 50-tych rokoch

Po skončení druhej svetovej vojny myšlienka zjednotenej Európy (Churchill) konečne prerástla do jej skutočnej realizácie, aj keď sa týkala dvoch oddelených blokov – západnej a východnej Európy samostatne.

Paradoxne jednou z významných skutočností pre zjednocovanie západnej Európy tak bolo spustenie **železnej opony**, následná **studená vojna** a hospodárska pomoc USA v podobe **Marshallovho plánu**.

Hospodárske, politické a vojenské zjednocovanie západnej Európy nastalo aj:

- *zakladaním colných únií a hospodárskych únií (napr. v roku 1944 štátov Beneluxu),*
- *založením Organizáciu pre európsku hospodársku spoluprácu (➤ OEEC) v apríli 1948,*
- *založením Organizácie Severoatlantickej zmluvy (➤ NATO) v apríli 1949,*
- *založením Rady Európy dňa 5. mája 1949.*

Za rozhodujúci krok povojnovej európskej integrácie a formovanie súčasnej Európskej únie sa však považuje **Deklarácia francúzskej vlády z 9. mája 1950**¹, ktorú predniesol jej minister zahraničných vecí Robert Schuman (tzv. **Schumanov plán**). Táto výzva adresovaná predovšetkým Nemecku, ako aj ostatným západoeurópskym vládám, obsahovala stručný výklad projektu vypracovaného Jeanom Monnetom na medzinárodnoprávne a najmä inštitucionálne spojenie dvoch francúzskych a nemeckých výrobných odvetví, uhlia a ocele. Trvalé a uspokojivé vyriešenie francúzsko–nemeckej otázky predstavovalo základné východisko unifikácie Európy. Originalita toho riešenia spočívala práve vo vybudovaní prvej nadnárodnej európskej organizácie – **Európskeho spoločenstva uhlia a ocele** v roku 1951.

Historický význam Schumanovho plánu spočíval v právnom ukotvení integračných snáh novou cestou, opustením neefektívnej medzivládnej spolupráce. Zmluvou o založení ESUO,² totiž, jeho členské štáty (Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko) **preniesli časť svojich právomocí** (najmä zákonodarných a výkonných), ktorými disponovali v odvetviach uhlia a ocele, na nadnárodné inštitúcie (Vysoký úrad a Radu³), ktoré mohli efektívne plniť ciele spoločenstva:

- *spoločný trh pre uhlie, železnú rudu a hutnícke výrobky bol vytvorený v roku 1953,*
- *v rokoch 1955 až 1957 došlo k zrušeniu colných poplatkov, dovozných a vývozných kvót,*
- *došlo k zvýšeniu bezpečnosti práce, rekvalifikácii pracovných síl a pod..*

---

¹ Z tohto dôvodu sa tento deň oslavuje ako „Deň Európy“. Toto označenie koliduje s 5. májom, dňom vzniku Rady Európy.

² Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele bola podpísaná 18. apríla 1951 v Paríži (tzv. Parížska zmluva) a ako jediná bola uzatvorená len vo francúzskom jazyku. Po jej rýchlej ratifikácii vstúpila do platnosti dňa 23. júla 1952. Ako prvá „zakladajúca zmluva“ bola zároveň jediná uzatvorená s časovo obmedzenou platnosťou (na 50 rokov).

³ Vysoký úrad a Rada disponovali napr. rozsiahlymi právomocami v oblasti cenovej politiky príslušných odvetví (možnosť stanoviť maximálne alebo minimálne ceny v rámci spoločného trhu), ďalej v oblasti ochrany hospodárskej súťaže, investícií a výroby, voľného pohybu pracovníkov v uhoľnom a oceliarskom priemysle, vrátane hospodárskej a sociálnej politiky týchto odvetví.

Krátko po jeho vytvorení sa objavili hlasy o rozšírenie integrácie do oblasti poľnohospodárstva, dopravy, zdravotníctva a politického, ako aj obranného zjednocovania.

Necelý mesiac po vypuknutí kórejskej vojny (11. augusta 1950) požadoval Winston Churchill vytvorenie európskej armády s možnosťou vytvorenia funkcie európskeho ministra obrany s rozsiahlymi právomocami (NATO existovalo zatiaľ iba „na papieri“). Podpísaná **Zmluva o založení Európskeho obranného spoločenstva** z roku 1952 však pre odpor francúzskeho parlamentu nebola nikdy ratifikovaná.

Spoločná obrana západnej Európy bola spojená s ďalším projektom ako jeho logickým dôsledkom – založením **Európskeho politického spoločenstva**. Príslušný návrh zmluvy sa síce podarilo v roku 1952 vypracovať, členské štáty ESUO ho ale nikdy neschválili.

Ani transformácia ➤ Bruselského paktu na **Západoeurópsku úniu** v **októbri 1954** a obnovenie vojenskej suverenity Nemecka a Talianska a ich prijatím do tejto organizácie (vrátane ich vstupu do NATO) nepriniesla výrazný ďalší úspech európskej integrácie.

Podobne, ako kórejská vojna pomohla zakladaniu ESUO, aj medzinárodné napätie, ktoré nastalo na jeseň 1956 po udalostiach v Suez a Maďarsku, presvedčilo západoeurópske vlády, aby riešili svoju zraniteľnosť v energetickom zásobovaní a posilnením spojenectva. Integrovanú krízu sa podarilo prekonať jej rozšírením do ďalších **hospodárskych odvetví**. Výsledkom medzivládnej konferencie šiestich členských štátov ESUO bolo vypracovanie *Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva* a *Zmluva o založení Európskeho spoločenstva atómovej energie* a ich podpísanie dňa 25. marca 1957 v Ríme (tzv. Rímske zmluvy). Obe zakladajúce zmluvy vstúpili do platnosti **1. januára 1958** na dobu neurčitú a na ich základe vznikli ďalšie dve nadnárodné organizácie:

- **Európske hospodárske spoločenstvo (EHS)** a
- **Európske spoločenstvo atómovej energie (EURATOM).**

Tri medzinárodné či skôr „nadnárodné“ organizácie – ESUO, EHS a EURATOM majú vlastnú právnu subjektivitu (v každom členskom štáte „najširšiu spôsobilosť na práva a právne úkony“), sú nezávislé a súhrnne sa nazývajú ako **Európske spoločenstvá (ES)**. Spájajú ich dve inštitúcie, ktoré sú spoločné pre všetky tri spoločenstvá:

- Spoločné zhromaždenie,
- Súdny dvor,

a to na základe *Dohovoru o niektorých inštitúciách spoločných pre Európske spoločenstvá*, ktorý bol podpísaný v ten istý deň ako Rímske zmluvy a tvoril dodatok k všetkým trom zakladajúcim zmluvám.

Okrem nich každé spoločenstvo má ďalšie dôležité, najmä legislatívne a výkonné inštitúcie:

- ESUO – Vysoký úrad a Zvláštnu Radu ministrov,
- EHS – Komisiu a Radu,
- EURATOM – Komisiu a Radu.

Podstatou EHS a EURATOM bolo najmä rozšírenie spoločného trhu. Zatiaľ, čo trh EURATOM bol striktné vymedzený (spoločný trh atómovej energie, t. j. jadrových a štiepných materiálov), spoločný trh EHS bol neporovnateľne obsiahlejší a neexistovala paralela obdobného spoločného trhu kdekoľvek vo svete.⁴ Zahŕňal najmä:

- » voľný pohyb tovaru v rámci EHS (odstránenie ciel, dovozných a vývozných obmedzení),
- » colnú úniu (prijatie spoločného colného sadzovníka pre tovar pochádzajúci z tretích krajín),
- » voľný pohyb osôb, služieb a kapitálu, vrátane práva na podnikanie,
- » spoločné pravidlá hospodárskej súťaže, atď.

V týchto oblastiach (kompetenciách) nielen EHS, ale aj EURATOM a ESUO, boli ich inštitúcie výslovne splnomocnené na prijímanie **právnych aktov** v stanovenom rozsahu tak vo vzťahu k členským štátom, ako aj priamo voči fyzickým a právnickým osobám.

Zhrnutie integrácie v 50-tych rokoch 20. storočia – Európske spoločenstvá

Európske spoločenstvá boli tri samostatné nadnárodné organizácie, založené tromi nezávislými medzinárodnými („zakladajúcimi“) zmluvami:

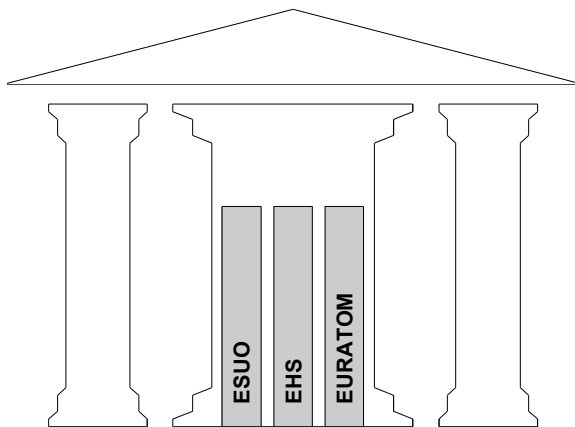
- **Európske spoločenstvo uhlia a ocele** (Zmluva o založení ESUO, Paríž 1951, platnosť 1952, tzv. parížska zmluva);
- **Európske hospodárske spoločenstvá** (Zmluva o založení EHS, Rím 1957, platnosť 1958, tzv. rímska zmluva);
- **Európske spoločenstvo atómovej energie** (Zmluva o založení EURATOM, Rím 1957, platnosť 1958, tzv. rímska zmluva).

Týmito zmluvami boli položené základy tzv. **trojpiliérovej štruktúry**, neskoršej Európskej únie, ktorá sa tradične znázorňuje ako **grécky chrám**.

---

⁴ Spoločný trh EHS budovaný postupne v rámci prechodného 12-ročného obdobia. Ako prvú sa podarilo dosiahnuť *colnú úniu* - k 1. júnu 1968. Spoločný colný sadzovník bol zavedený pomalšie. Voľný pohyb pracovníkov sa začal široko uplatňovať od roku 1958 a v roku 1968 bol takmer úplný. V oblasti voľného pohybu kapitálu bola liberalizácia len čiastková aj po roku 1969. Po uplynutí 12-ročného prechodného obdobia viedlo zdokonaľovanie „spoločného trhu“ k tzv. *vnútornému trhu*, ktorý je v zmysle ustanovenia čl. 14 ods. 1 ZES (ex čl. 7a ZEHS) dokončený až k 31. 12. 1992.

Tento až do 90-tych rokov 20. storočia stál na jedinom pilieri – Európskych spoločenstvách.

1.4 Cesta k Európskej únii a jej súčasné fungovanie

Po úspešnom vzniku ESUO, EHS a EURATOM nastáva v procese európskej integrácie *inštitucionálna kríza* (1965 – 1966) ako dôsledok rôznych koncepcií zaoberajúcich sa ďalšou existenciou spoločenstiev. Francúzska vláda pristúpila k politike tzv. „prázdneho kresla“, t. j. jej nezúčastňovaní sa zasadaní v rámci Rady ministrov⁵.

Nevyhnutným sa javilo nielen krízu prekonať, ale činnosť spoločenstiev zrationalizovať, ich administratívu zjednotiť a posilniť ich nezávislosť. Ďalej bolo potrebné **demokratizovať Spoločenstvá** tým, že:

- » Zhromaždeniu sa prizná právo schvaľovať Komisiu a jej program,
- » Zhromaždenie sa aspoň z časti bude voliť na základe všeobecného a priameho hlasovania občanmi členských štátov Spoločenstiev a
- » Zhromaždeniu sa prizná právo rozhodovať o rozpočte EHS, najmä ak toto získa definitívne svoje vlastné zdroje.

Fúzia zvyšných dvoch inštitúcií všetkých troch Spoločenstiev nastala podpisom a platnosťou ➤ **Zmluvy o vytvorení spoločnej Rady a spoločnej**

---

⁵ Naviac bol francúzsky stály predstaviteľ (veľvyslanec) pri ES odvolaný do Paríža a francúzskym úradníkom bolo zakázané vycestovať do Bruselu na rokovania rôznych pracovných skupín a výborov. V roku 1966 bola kríza prekonaná prijatím tzv. **luxemburského kompromisu**, ktorým sa štáty zaviazali prijať niektoré akty jednomyselne napriek tomu, že zakladajúce zmluvy vyžadovali je väčšinové hlasovania v prípade, ak štát vyhlásil, že sú ohrozené jeho národné záujmy.

Komisie Európskych spoločenstiev (tzv. Zmluva o fúzii)⁶, na základe ktorej existovali od r. 1967 už len štyri inštitúcie poverené naplňaním zakladajúcich zmlúv všetkých troch Spoločenstiev:

- Komisia a
- Rada,
- a od roku 1957 už jednotné*
- Spoločné zhromaždenie a
- Súdny dvor.

Aj administratívy troch spoločenstiev boli zlúčené do jednej, s jednotným administratívnym rozpočtom, oproti trom rôznym príjmovým zdrojom (EHS a EURATOM získavali príspevky od členských štátov a ESUO od podnikov uhoľného a oceliarskeho priemyslu). Úradníci a zamestnanci ESUO, EHS a EURATOM sa od Zmluvy o fúzii označujú ako úradníci a zamestnanci Európskych spoločenstiev. Napriek tomu existovali tri samostatné spoločenstvá, tri samostatné zakladajúce zmluvy s ďalším ich dodatkom – Zmluvou o fúzii.

Ďalšou významnou zmenou a doplnením zakladajúcich zmlúv bolo rozširovanie Spoločenstiev o ďalších členov. Veľká Británia v snahe eliminovať úsilie ostatných nečlenských západoeurópskych štátov o pripojenie sa k ES (v roku 1959 požiadalo Grécko a Turecko o pristúpenie k ES), zoskupila okolo seba koalíciu štátov, ktorá podpísala 4. januára 1960 v Štokholme *Dohodu o Európskom združení voľného obchodu* (platnosť nadobudla 3. mája 1960).⁷

Po zmene vnútro politickej situácie sa V. Británia napriek tomu rozhodla podať prvýkrát prihlášku do ES (9. augusta 1961),⁸ ktorú však Francúzsko 14. januára 1963 zamietlo. Druhýkrát požiadala Veľká Británia o vstup do ES 11. mája 1967.⁹ Aj tento pokus stroskotal na nesúhlas prezidenta de Gaulla, čoho dôsledkom bola ďalšia kríza spoločenstiev. Preto až po rezignácii francúzskeho prezidenta (27. apríla 1969) bolo možné začať prvé rozhovory o rozšírení ES.

---

⁶ Podpísaná 8. apríla 1965, platná od 1. júla 1967. Je možné pripomenúť, že Rada ministrov dňa 23. októbra 1963 schválila princíp fúzie inštitúcií s perspektívou fúzie samotných troch Spoločenstiev. K tomuto doteraz nedošlo.

⁷ EZVO tvorilo od jeho vzniku sedem štátov: V. Británia, Nórsko, Švédsko, Dánsko, Švajčiarsko (vrátane Lichtenštajnska), Rakúsko a Portugalsko. Fínsko, ktoré sa nemohlo pripojiť od začiatku, kvôli svojmu postaveniu voči vtedajšiemu Sovietskemu zväzu, bolo najskôr od roku 1961 asociovaným členom EZVO a plnoprávnym členom sa stalo až pristúpením k 1.1. 1986. K EZVO sa neskôr samostatne pridalo Lichtenštajnsko v r. 1991 a Island v r. 1970. EZVO doposiaľ existuje s tromi členskými štátmi – a s ES vytvára tzv. Európsky hospodársky priestor (EHP).

⁸ Írsko podalo svoju prihlášku o členstvo v ES 31. júla 1961, Dánsko 10. augusta 1961, Nórsko 30. apríla 1962, Rakúsko 12. decembra 1961, Švédsko a Švajčiarsko 15. decembra 1962 a Portugalsko 18. mája 1962.

⁹ Rovnako požiadalo druhýkrát o vstup do ESUO, EHS a EURATOM dňa 11. 5. 1967 aj Írsko, a Dánsko. Nórsko svoju kandidatúru predložilo 24. júla 1967.

Zmluva o pristúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, Dánska, Írska a Nórska do Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Európskeho spoločenstva atómovej energie bola podpísaná 22. januára 1972 a platíť začala po ratifikácii od 1. januára 1973.¹⁰ Počas ratifikácie však **Nóri** v referende vstup do ES odmietli, vplyvom čoho bolo potrebné niektoré ustanovenia prístupovej zmluvy pozmeniť.

Je nutné pripomenúť, že každé rozširovanie ES znamená zmenu nielen existujúcich zakladajúcich zmlúv a ich dodatkov, ale je aj osobitným a samostatným prameňom ➤ **primárneho práva**.

Okrem prvého pristúpenia predstavovalo posun v európskej integrácii najmä dokončenie spoločného trhu a prijatie definitívneho trhového poriadku pre poľnohospodársku politiku, ktorý nahrádzal príspevky členských štátov **vlastnými zdrojmi ES** a tiež poskytnutie symbolickej rozpočtovej kontroly Európskemu parlamentu¹¹ (Zhromaždenie sa v roku 1962 rozhodlo prijať názov Európsky parlament). Farmárske odvody a colné poplatky však neskôr na pokrytie všetkých výdavkov ES nepostačovali.

Rada ministrov preto rozhodla, že po harmonizácii DPH v rámci Spoločenstiev členské štáty vyčlenia povinne jedno percento tejto dane pre **spoločný komunitárny rozpočet** na základe ďalšieho dodatku k zakladajúcim zmlúvam (*Rozhodnutie z 21. apríla 1970 o vlastných príjmoch*, prijaté na základe článku 201 Zmluvy o založení EHS). Členské štáty zároveň prijali aj ďalší dodatok, a to *Zmluvu z 22. apríla 1970, ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré rozpočtové ustanovenia zmlúv o založení Európskych spoločenstiev a Zmluvy o vytvorení spoločnej Rady a spoločnej Komisie ES*.

Z dôvodu pristúpenia V. Británie a zavedenia tzv. systému spätného vyplácania jej príspevkov bola nakoniec prijatá aj *Zmluva z 22. júla 1975, ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré finančné ustanovenia zmlúv o založení Európskych spoločenstiev a Zmluvy o vytvorení spoločnej Rady a spoločnej Komisie ES*, ktorou sa rozpočtové ustanovenia definitívne modifikovali.

V roku **1969** sa dohodlo aj prehĺbenie európskej integrácie, t. j. zavedenie ďalších spoločných politík do rámca ES, najmä **hospodárskej a menovej únie**, s cieľom zachovania výsledkov spoločného trhu a jeho ochrana pred menovou nerovnováhou (tú spôsobili menové krízy, oslabenie a zamedzenie konvertibility dolára v roku 1971, ropné krízy v roku 1973 a 1979, následná inflácia, rast nezamestnanosti, deficit zahraničného obchodu a pod.), ktorá jej prijatie naopak takmer desať rokov brzdila. Až v roku 1978 prijali členské štáty ES politické rozhodnutie o vytvorení ➤ **Európskeho menového systému**.

---

¹⁰ O vstupe do ESUO rozhodovala podľa článku 98 parížskej zmluvy iba jednomyseľne Rada, po stanovisku Vysokého úradu, teda bez nutnosti uzatvárať osobitnú zmluvu a nutnosti jej ratifikácie.

¹¹ Išlo najmä o administratívne výdavky, tvoriace asi 3,5 percenta celkových výdavkov ES.

Dvadsať rokov od vytvorenia *Spoločného zhromaždenia* sa podarilo túto inštitúciu demokratizovať zavedením všeobecného a priameho volebného práva. Na základe tzv. „bruselského aktu“ z 20. septembra 1976 (**Akt o priamych a všeobecných voľbách poslancov Zhromaždenia**, pripojený k rozhodnutiu 76/787/ESUO, EHS, ESAE) sa v **júni 1979** uskutočnili prvé voľby do Európskeho parlamentu (ako sa od r. 1962 Zhromaždenie nazývalo) s priemernou volebnou účasťou šesťdesiatdva percent oprávnených voličov.

Oživením európskej integrácie (najmä odblokovanie rozhodovacieho mechanizmu v Rade) na prelome 70-tych a 80-tych rokov 20. storočia bolo aj následné južné rozšírenie spoločenstiev, ktoré bolo vzhľadom na diktátorské režimy vládnuce v týchto štátoch predtým neprípustné. Spoločenstvá a ich členské štáty najskôr prerokovali žiadosť o členstvo Grécka. **Zmluva o pristúpení Helénskej republiky k Európskym spoločenstvám** bola podpísaná 28. mája 1979 v Aténach a do platnosti vstúpila 1. januára 1981. **Zmluva o pristúpení Španielska a Portugalska k Európskym spoločenstvám** bola podpísaná dňa 12. júna 1985 a platnosť nadobudla 1. januára 1986.

Od 70-tych rokov sa prejavovala aj snaha o **koordináciu zahraničných politik** členských štátov Európskych spoločenstiev a vytvorenie **Európskej rady**, t. j. od roku 1974 konaním pravidelných schôdzok hláv štátov a predsedov vlád, ich ministrov zahraničných vecí a predsedu Komisie o akútnych otázkach rozvoja ES. Tesnejšia spolupráca však bola často vylúčená samotnou povahou zahraničnej politiky (tá nie je vymedzená právnym rámcom a konkrétnymi záväzkami, ale závisí najmä od politickej vôle jednotlivých vlád).

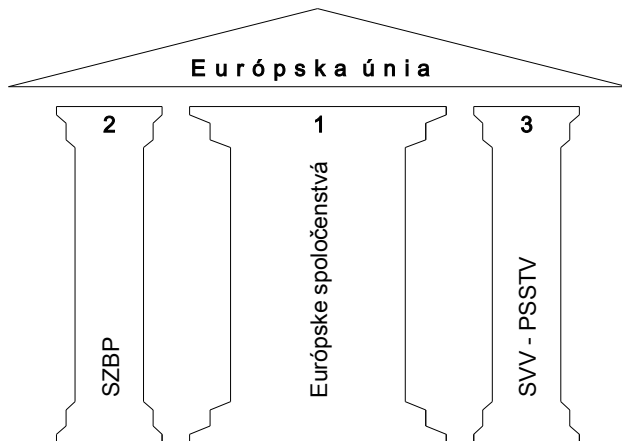
Spolupráca v oblasti zahraničnej politiky (užšie „*európska politická spolupráca*“ ako schôdzky ministrov zahraničných vecí a jedného člena Komisie) bola právne zakotvená až ďalšou novelizáciou a dodatkom k zakladajúcim zmluvám – prijatím **Jednotného európskeho aktu** z roku **1986** (platnosť nadobudol dňa 1. júla 1987) ako prvej veľkej revízie primárneho práva. Týmto došlo aj k právnemu zakotveniu štrukturálneho dualizmu: na jednej strane fungujú Európske spoločenstvá (na základe troch samostatných zakladajúcich zmluvách) a na druhej strane európska politická spolupráca (EPS), ktorá je mimo komunitárneho rámca (t. j. nezačlenená do zakladajúcich zmlúv a Spoločenstiev, vlastná súčasť len JEA ako „štvrtej zmluvy“) a jej cieľom je formulovať spoločnú zahraničnú politiku ES (tvorila tak základ formujúceho sa „druhého piliera“ EÚ).

Tento „dualizmus“ neskôr prehĺbila **Zmluva o Európskej únii** (podpísaná v holandskom Maastrichte 7. 2. 1992 a platná od 1. 11. 1993, tiež známa ako „**Maastrichtská zmluva**“), ktorá potvrdila „systém štyroch zmlúv“. Popri troch spoločenstvách spravovaných tromi zakladajúcimi zmluvami (**prvý pilier**) sa

etabljuje aj Európska únia so samostatnou zmluvou, ktorá zavádza dve formy medzivládnej (nie nadnárodnej) spolupráce:

- » spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú spoluprácu (**druhý pilier**, SZBP) a
- » spoluprácu v oblasti spravodlivosti a vnútra (**tretí pilier**, SVV), neskôr Amsterdamskou zmluvou zúženú a premenovanú na policajnú a súdnu spoluprácu v trestných veciach (PSSTV).

Ďalej už rozlišujeme **právo Európskej únie** (buď ako úijné právo, ktoré vzniká v rámci všetkých troch pilierov alebo len úijné právo druhého a tretieho piliera) od **komunitárneho práva** – práva Európskych spoločenstiev prijímané v rámci prvého piliera (pozri tiež v slovníku pojem ➤ *acquis communautaire*).

Komunitárne právo má dôležité vlastnosti:

- » prednosť pred vnútroštátnym právom a
- » priamu uplatniteľnosť na území členských štátov,

ktoré právo *Európskej únie* – úijné právo v užšom význame (2. a 3. pilier) doposiaľ nemá. Je to tiež dôsledok „**medzivládnej spolupráce**“ pri prijímaní aktov v druhom a treťom pilieri, ktorý je odlišný od „**nadnárodného princípu**“ tvorby a záväznosti aktov v rámci Spoločenstiev v pilieri prvom.

	medzivládna spolupráca (typická pre medzinárodné organizácie klasického typu)	nadnárodná spolupráca (typická pre nadnárodné organizácie – ES)
spôsob hlasovania	v zásade jednomyseľne	jednoduchá alebo kvalifikovaná väčšina
záväznosť prijatých právnych aktov	len pre štáty, eventuálne len tie, ktoré hlasovali „za“	pre všetky (aj prehlasované) štáty, a aj fyzické a právnické osoby

Maastrichtská zmluva tiež do Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva, ktorú premenovala na **Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva (ZES)**, včlenila ustanovenia o **hospodárskej a menovej únii**.

V hospodárskej politike každý členský štát zostáva aj naďalej „suverénom“, ale musí dodržiavať spoločné pravidlá, ktorých hlavným cieľom je znižovanie deficitu verejných rozpočtov. Plán vytvorenia menovej únie bol rozdelený do troch etáp. Začiatok prvej etapy bol deklarovaný k 1. júlu 1990 (t. j. „antidatovaný“), druhá mala začať zriadením Európskeho menového inštitútu dňa 1. januára 1994 a skončiť jeho nahradením Európskou centrálnou bankou. **Tretia etapa** vytvorenia **menovej únie** začala ako Maastrichtskou zmluvou stanovený posledný možný termín – dňa **1. januára 1999**, a to určením fixných a neodvolateľných výmenných kurzov mien eurozóny¹² a zavedením ich spoločnej meny **eura (€)**¹³.

Do druhej polovice 90-tych rokov vstúpila EÚ s tromi novými členmi. **Zmluva o prístupí Rakúska, Fínska, Švédska a Nórska k Európskej únii** bola podpísaná 30. marca 1994, avšak kvôli opätovne negatívne referendu v Nórsku, nadobudla platnosť až **1. januára 1995** a to len pre Rakúsko, Fínsko a Švédsko.

¹² Eurozóna - neoficiálne označenie pôvodne územia 11 štátov EÚ, v ktorých bola od 1. 1. 1999 ako spoločná mena zavedené euro (Belgicku, Fínsku, Francúzsku, Holandsku, Írsku, Luxembursku, Nemecku, Portugalsku, Rakúsku, Španielsku, Taliansku). Od 1. 1. 2001 sa pripojilo Grécko, dňa 1. 1. 2007 Slovinsko, Malta a Cyprus dňa 1. 1. 2008 a od 1. 1. 2009 aj Slovensko. V právnych predpisoch sa uvádza skôr pojem „euro area“ (eurooblasť). V nemecky hovoriacich krajinách, ale aj napr. aj v Belgicku, sa tiež používa pojem „Euroland“, podobne štáty eurozóny bývajú označované ako „INS“ a štáty mimo nej ako „PRE-INS“.

¹³ Rozhodnutie o začiatku tretej etapy hospodárskej a menovej únie dňa 1. januára 1999 a názve novej meny prijala Európska rada v Madride v dňoch 15. a 16. decembra 1995. Eurobankovky a euromince nahradili národné bankovky a mince k 1. januáru 2002.

K ďalšiemu pokroku v upevňovaní európskej integrácie došlo aj ďalšou novelizáciou zakladajúcich zmlúv:

- **Amsterdamskou zmluvou**, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii, zmluvy o založení Európskych spoločenstiev a niektoré súvisiace akty, podpísanou 2. októbra 1997 a platnou od 1. mája 1999 a
- **Zmluvou z Nice**, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii, zmluvy o založení Európskych spoločenstiev a niektoré súvisiace akty, podpísanou 26. februára 2001 a platnou od 1. februára 2003.

V **októbri 2000** bola Európskym parlamentom, Európskou komisiou a Radou EÚ vyhlásená aj **Charta základných práv Európskej únie**, ktorej záväznosť sa síce stáva spornou, ale na úrovni ochrany základných práv voči inštitúciám EÚ zrejme nevyhnutnou náležitosťou únie ako „právneho spoločenstva“ obdobného právneho štátu.

Nakoniec pri stručnom výpočte zmien a dodatkov primárneho práva nemožno opomenúť ani piate a šieste rozšírenie Európskej únie na základe:

- **Zmluvy o pristúpení Českej republiky, Estónska, Cypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Poľska, Slovinska a Slovenska** k EÚ podpísanej 16. apríla 2003 a platnej od 1. mája 2004;
- **Zmluvy o pristúpení Bulharska a Rumunska** k EÚ podpísanej dňa 25. apríla 2005 a platnej od 1. januára 2007.

Aj z uvedeného stručného prehľadu vývoja európskej integrácie a jeho „zmluvného základu“ vyplýva, že orientácia v ňom je takmer nemožná. V posledných rokoch sa preto intenzívne hovorí o potrebe zjednodušenia systému primárneho práva. Celú situáciu mohla čiastočne vyriešiť neratifikovaná **Zmluva o Ústave pre Európu**, ktorej úlohou bolo zrušenie podstatnej časti súčasného primárneho práva a jeho zoskupenie v jedinom dokumente (s výnimkou Zmluvy o založení Euratom).

2 PRIJATIE A VÝZNAM LISABONSKEJ ZMLUVY

2.1 Cesta k prijatiu Lisabonskej „reformnej“ zmluvy

Lisabonská zmluva, ktorou sa mení Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (ako znie jej oficiálny názov), bola podpísaná **13. decembra 2007** v portugalskom hlavnom meste Lisabon (portugalsky Lisboa, anglicky Lisbon).

Text Lisabonskej zmluvy je dostupný na oficiálnej internetovej stránke EÚ <http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/index.htm> a tiež publikovaný v **Úradnom vestníku Európskej únie**, čiastke C 306 zo dňa 17.12. 2007. Úradný vestník je dostupný na <http://eur-lex.europa.eu/sk/index.htm> (klikni na „Úradný vestník“ v ľavom hornom menu).

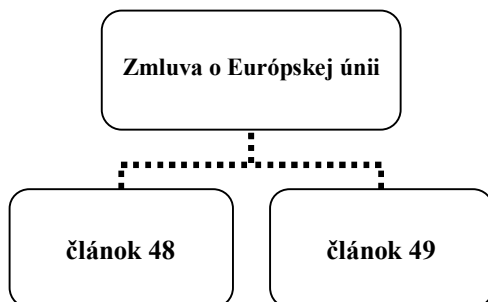
Na rozdiel od Zmluvy o Ústave pre Európu **nie je** Lisabonská zmluva **novou samostatnou** či **zakladajúcou zmluvou**, ktorá by nahradila doterajšie primárne právo – Rímske zmluvy, Maastrichtskú zmluvu a ich zmeny a dodatky, ale ho „len“ **novelizuje**, t. j. mení a dopĺňa.

Lisabonská zmluva je **medzinárodná zmluva**, ktorá je výsledkom činnosti *medzivládnej konferencie členských štátov*, na zvolaní ktorej sa dohodli lídri Európskej únie na schôdzi Európskej rady počas nemeckého predsedníctva 21. a 22. júna 2007. Od 23. júla 2007 prebiehali v rámci konferencie intenzívne rokovania medzi zástupcami vlád všetkých 27 členských štátov o texte novej tzv. „**reformnej zmluvy**“ (pracovný názov Lisabonskej zmluvy).

Po neúspešnej ratifikácii Zmluvy o Ústave pre Európu (tiež tzv. *Ústavnej zmluvy* z roku 2004) bola zhoda v tom, že reformná zmluva bude len dopĺňať a meniť pôvodné zakladajúce zmluvy, teda ich nebude rušiť a nahrádzať tak, ako ústavná zmluva. Medzivládna konferencia skončila úspešne dohodou na texte zmluvy dňa 19. októbra 2007.

Ako sa mení a dopĺňa primárne právo Európskej únie?

Od roku 1993 je osobitný postup zmien celého primárneho práva upravený priamo v článkoch 48 a 49 Zmluvy o Európskej únii a týka sa oboch zakladajúcich zmlúv, ich zmien a dodatkov.

» **Článok 48 Zmluvy o EÚ** sa týka revízie zmlúv, na ktorých je únia založená, v prípade **potrieb odôvodnených politickým, hospodárskym alebo sociálnym vývojom**. Návrhy na zmeny zmlúv môžu Rade predkladať vlády jednotlivých členských štátov alebo Komisia. Rada potom po porade s Európskym parlamentom, prípadne Komisiou môže prijať stanovisko za zvolanie konferencie zástupcov vlád členských štátov, ktorá na základe spoločnej dohody týchto splnomocnených zástupcov prijme konkrétne zmeny a doplnky zmlúv. Revízia zmlúv ako primárneho práva nadobúda platnosť po tom, čo boli zmeny „ratifikované všetkými členskými krajinami v súlade s ich ústavnými predpismi“.

» **Článok 49 Zmluvy o EÚ** predvída zmenu zmlúv, na ktorých je únia založená z dôvodu **pristúpenia nových členských štátov**. O členstvo v únii môže požiadať „každý európsky štát, ktorý rešpektuje zásady uvedené v článku 6 ods. 1 Zmluvy o EÚ“, pričom existuje iba možnosť súčasného pristúpenia ku všetkým zakladajúcim zmluvám. Podmienky prijatia a úpravy zmlúv „sú predmetom dohody (zmluvy o pristúpení) medzi členskými štátmi a štátom žiadajúcim o členstvo“. Rovnako ako v prípade čl. 48 ZEÚ aj na platnosť takejto dohody sa vyžaduje „ratifikácia všetkými zmluvnými štátmi v súlade s ich ústavnými predpismi“. Európske spoločenstvá, resp. Európsku úniu, postihlo v ich histórii celkom *šesť pristúpení*.

Môžeme konštatovať, že Lisabonská zmluva bola schválená a podpísaná postupom upraveným v článku 48 Zmluvy o EÚ. Aj z tohto ustanovenia vyplýva, že musí byť ako medzinárodná zmluva **ratifikovaná** v súlade

s vnútroštátnymi ústavnými predpismi každým členským štátom EÚ, inak nie je platná [pozri napr. čl. 102 ods.1 písm. a), čl. 7 ods. 2 a 84 ods. 4 **Ústavy SR**].

Práve ratifikácia Lisabonskej zmluvy je doposiaľ nezavŕšený proces, napriek tomu, že jej samotný text ukončenie ratifikácie predpokladal do konca roka 2008. Článok 6 Lisabonskej zmluvy ustanovuje: „*Táto zmluva nadobúda platnosť 1. januára 2009, ak budú uložené všetky ratifikačné listiny, alebo ak sa tak nestane, prvým dňom mesiaca nasledujúceho po vykonaní tohto úkonu posledným signatárskym štátom.*“

V čase vydania tejto publikácie Lisabonskú zmluvu ratifikovalo úplne **24 členských štátov**, teda všetky členské štáty okrem Írska, Českej republiky a Spolkovej republiky Nemecka. Napríklad **prezident Slovenskej republiky** zmluvu ratifikoval dňa 24. júna 2008 (po jej obligatórnom schválení v NR SR dňa 10. apríla 2008).

Hlavnou prekážkou platnosti Lisabonskej zmluvy dňa 1. januára 2009 sa stalo odmietavé **írske referendum**, ktoré sa konalo dňa 12. júna 2008. Vzhľadom na to, že Lisabonská zmluva si vyžaduje podľa írskej ústavy interpretovanej Írskym najvyšším súdom ratifikáciu v referende, Lisabonská zmluva nevstúpi do platnosti, pokiaľ s ňou Íri v opakovanom referende nevyslovia súhlas. Toto referendum by sa malo konať pravdepodobne v októbri 2009.

Česká republika je jediným členským štátom, ktorý vo veci ratifikácie Lisabonskej zmluvy ešte nerozhodol. Český Ústavný súd v novembri 2008 rozhodol, že Lisabonská zmluva nie je v rozpore s ústavným poriadkom Českej republiky. Poslanecká snemovňa (dolná komora českého parlamentu) vyslovila so zmluvou súhlas dňa 18. 2. 2009. Potrebný je však aj súhlas Senátu (hornej komory) a podpis prezidenta.

Nakoniec ani **nemecký prezident**, Horst Köhler, ešte ratifikačnú listinu Lisabonskej zmluvy nepodpísal, nakoľko o jej súlade s nemeckým Základným zákonom rozhoduje tamojší Spolkový ústavný súd.

2.2 Dôvody prijatia Lisabonskej zmluvy

Lisabonská zmluva je krokom k ďalšiemu prehĺbeniu a upevneniu európskej integrácie, ktorej história sa začala písať pred vyše polstoročím a po obdobiach krízy a stagnácie, vždy nasledoval **pokrok**, ktorého výsledok bol zakotvený v **zmene primárneho práva**. Posledné desaťročie Európska únia márne hľadala najvhodnejší spôsob optimalizácie nástrojov, ktoré má k dispozícii, a najmä **posilnenie svojej schopnosti konať v prospech občanov EÚ**.

Modernizáciu a reformu potrebuje Európska únia najmä vzhľadom na:

- » ekonomickú globalizáciu,
- » bezpečnostné hrozby,
- » potrebu jednotnejšieho a efektívnejšieho postupu vo viacerých oblastiach a
- » takmer dvojnásobný nárast počtu členských štátov od roku 1995 a päťnásobný od roku 1958, ktorý sa musí premietnuť do zmien viacerých rozhodovacích procesov.

Európska únia s 27 členmi totiž stále funguje v zásade podľa pravidiel navrhnutých pre Európsku úniu so 6 členmi. Z tohto hľadiska sú nevyhnutné aj zmeny v oblasti hlasovania alebo dobrovoľnej spolupráce niektorých členských štátov v niektorých oblastiach.

Jednotlivé členské štáty spoločne čelia spoločným globálnym problémom, ako napríklad zmene klímy, energetickej bezpečnosti a medzinárodnému terorizmu. Európska únia môže byť vhodnou platformou na riešenie týchto spoločných problémov (napríklad v rokovaniach s Ruskou federáciou je neporovnateľne väčšia váha EÚ ako celku k možnosti presadenia záujmu len jediného jej členského štátu).

Jedným z očakávaných zlepšení, ktoré by Lisabonská zmluva mala priniesť, je aj **poskytnutie prostriedkov** Európskej únii na riešenie každodenných výziev v dnešnom svete.

Prijatie Lisabonskej zmluvy tak možno odôvodniť **troma dôležitými argumentmi**:

- vyššia efektívnosť rozhodovacieho procesu,
- viac demokracie vďaka posilnenej úlohe Európskeho parlamentu a národných parlamentov,
- jednotnejšie vystupovanie vo vzťahu k zahraničiu.

Tieto vylepšenia by mali umožniť Európskej únii, aby presadzovala predovšetkým **záujmy jej občanov** (bezpečnosť, zákaz hospodárskeho protekcionizmu, kontrola monopolov a hospodárskej súťaže a pod.).

2.3 Lisabonská zmluva a Ústavná zmluva

Lisabonská zmluva obsahuje viacero zmien, ktoré boli zakotvené už v Ústavnej zmluve. Základným rozdielom medzi Lisabonskou zmluvou a neúspešnou Ústavnou zmluvou však je, že Lisabonskou zmluvou sa **nevytvára ústava Európskej únie** ako jediný dokument upravujúci jej štruktúru a fungovanie. Lisabonská zmluva je totiž len reformnou zmluvou, ktorou sa:

- mení znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, pričom
- Zmluva o založení Európskeho spoločenstva sa na základe Lisabonskej zmluvy premenuje na **Zmluvu o fungovaní Európskej únie**.

Podľa Lisabonskej zmluvy je Únia založená na zmluve o Európskej únii a zmluve o fungovaní Európskej únie, ktoré majú rovnakú právnu silu. Hoci Lisabonská zmluva zásadne mení tieto dve zakladajúce zmluvy, nenahrádza ich, a teda budú naďalej predstavovať základ primárneho práva Európskej únie.

Lisabonská zmluva na rozdiel od Ústavnej zmluvy:

- **nezakotvuje politické či „štátne“ symboly Európskej únie** (žiadna hymna alebo vlajka EÚ) a
- **nemení pomenovanie právnych aktov európskeho práva** (žiadny „európsky zákon“ alebo „európsky rámcový zákon“, ale zachované sú pôvodné názvy aktov „nariadenie“ alebo „smernica“ a pod.).

Ďalším rozdielom oproti Ústavnej zmluve je, že Lisabonská zmluva:

- **neobsahuje zmienku o prednosti práva Európskej únie** pred národným právom členských štátov, ktorá zostala len vo forme vyhlásenia členských štátov v záverečnom akte medzivládnej konferencie, ktorým pripomínajú, že táto zásada vyplýva dlhodobo z konštantnej judikatúry Súdneho dvora.

Pôvodné začlenenie celého znenia **Charty základných práv EÚ** v Ústavnej zmluve sa v Lisabonskej zmluve zmenilo len na odkaz na Chartu v článku 6 zmluvy o EÚ, podľa ktorého bude táto záväzná a bude mať rovnakú právnu silu ako zakladajúce zmluvy. Charta tak zostane samostatným právnym dokumentom.

Lisabonská zmluva, na druhej strane, obsahuje v porovnaní s Ústavnou zmluvou **nové prvky**, medzi ktoré patria:

- » odkazy na nové výzvy ako je energetika, klimatické zmeny či nelegálna migrácia (Poľsko si zabezpečilo v zmluve aj klauzulu o energetickej solidarite, ktorá je čiastočne odpoveďou na jeho obavu z napätých vzťahov s Ruskom);
- » zmienka o sociálnej dimenzii Európskej únie;

» posilnenie európskeho občianstva prostredníctvom **práva iniciatívy občanov** (najmenej jeden milión občanov Európskej únie, ktorí sú príslušníkmi významného počtu členských štátov, môže vyzvať Komisiu, aby predložila legislatívny návrh v určitej oblasti);

» **Európska únia ako samostatný a jediný subjekt medzinárodného práva, ktorý nahrádza Európske spoločenstvo a je jeho právnym nástupcom;**

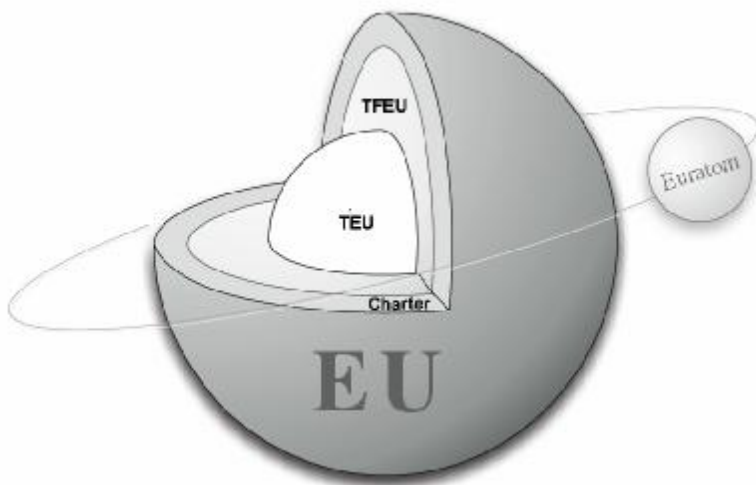
» **zrušenie trojpilierovej štruktúry Európskej únie**, druhý pilier (SZBP) bude začlenený do Zmluvy o Európskej únii (zostanú zachované rôzne pravidlá prijímania rozhodnutí založené na medzivládnom princípe) a tretí pilier (PSSTV) sa začlení do Zmluvy o fungovaní EÚ (predtým Zmluva o založení Európskeho spoločenstva);

» z „princípov“ Únie sa stali „hodnoty“, ktoré sú zároveň referenčným rámcom, za ktorého porušenie bude môcť byť členský štát sankcionovaný;

» revidovaný zoznam cieľov Európskej únie (uvedený v článku 2 Zmluvy o EÚ).

Európske spoločenstvo atómovej energie bude zachované a bude fungovať popri Európskej únii.

Vzájomnú súvislosť medzi jednotlivými zmluvami možno znázorniť aj takto:

Vysvetlivky:

EU – Európska únia

TEU – Zmluva o Európskej únii (*obsahuje základné ustanovenia*)

TFEU – Zmluva o fungovaní Európskej únie (*obsahuje podrobnosti o činnosti inštitúcií a orgánov EÚ a ich kompetenciách*)

Charter – Charta základných práv EÚ (*predstavuje „kôru“ či obal, ktorý EÚ musí pri svojej činnosti dodržiavať a nesmie prekročiť*)

2.4 Význam Lisabonskej zmluvy pre Slovenskú republiku

Slovenská republika patrí medzi členské štáty, ktoré ratifikovali nielen Lisabonskú zmluvu, ale aj Ústavnú zmluvu, ktorá mala ešte zásadnejším spôsobom preformovať štruktúru európskej integrácie a dať jej nový ústavný základ. Z toho vyplýva, že **Slovenská republika podporuje ďalšie prehĺbenie európskej integrácie** v podobe relatívne „umiernenejšej“ Lisabonskej zmluvy.

Hoci Lisabonská zmluva predstavuje kompromis, ktorý samozrejme nemôže celkom uspokojiť záujmy všetkých členských štátov, **postoj Slovenskej republiky k európskej integrácii** je stále jednoznačne kladný, o čom svedčí práve ratifikácia aj Lisabonskej zmluvy.

V súčasnosti je Slovenská republika tiež členom **eurozóny**, čo tiež svedčí o tom, že európska integrácia je pre Slovenskú republiku dôležitá a má záujem aktívne sa na nej podieľať.

Užšia európska integrácia, ktorú prináša Lisabonská zmluva, môže byť aj pre menšie členské štáty, medzi ktoré patrí Slovenská republika, prínosná najmä vzhľadom na pretrvávajúce globalizačné trendy. Lisabonská zmluva však umožňuje nielen dosiahnuť **efektívnu hospodársku integráciu**, ale vytvára základ pre širšiu spoluprácu aj v oblasti **spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky** a budovania **priestoru spravodlivosti, slobody a bezpečnosti**.

Slovenská republika čelí spoločne s ostatnými členskými štátmi globálnym problémom, ktoré sa často dajú efektívnejšie riešiť len koordinovaným a jednotným postupom na európskej úrovni. Ako súčasť Európskej únie môže Slovenská republika spolu s ostatnými členskými štátmi **efektívnejšie presadzovať svoje záujmy v celosvetovom meradle** vo vzťahoch s hlavnými svetovými aktérmi (USA, Ruskom, Čínou, Indiou, Japonskom atď.).

Ďalším prínosom Lisabonskej zmluvy pre Slovenskú republiku, ostatné členské štáty, tiež pre Európsku úniu samotnú je, že sa zjednodušením štruktúry a fungovania Európskej únie snaží o **zvýšenie transparentnosti** (prehľadnosti) a **legitimity európskej integrácie**.

Lisabonská zmluva sa snaží zmenšiť odstup medzi Európskou úniou a jej občanmi. Zároveň zakotvuje viaceré mechanizmy, ktoré majú slúžiť na striktnjšie uplatňovanie **zásad subsidiarity a proporcionality** v činnosti Európskej únie. Z hľadiska zvýšenia legitimacy Európskej únie je tiež dôležité zvýšenie významu a vplyvu zastupiteľských orgánov priamo volených občanmi Európskej únie, teda **vnútroštátnych parlamentov** a Európskeho parlamentu na jej rozhodovacie mechanizmy.

Z pohľadu Slovenskej republiky je tiež významné, že Lisabonská zmluva v širšej miere zakotvuje **solidaritu medzi členskými štátmi**, a to aj v energetickej oblasti. Ďalšie prehĺbenie koordinovaných činností v oblasti jednotlivých politik ako je doprava, cestovný ruch, priemysel, vzdelávanie či energetika, môžu tiež prispieť k efektívnejšiemu riešeniu problémov, ktorým Slovenská republika v súčasnosti čelí.

Lisabonská zmluva by teda mala vytvoriť transparentnejšiu, demokratickejšiu a legitímnejšiu Európsku úniu, ktorá bude jednotnou platformou pre efektívnejšiu spoluprácu a spoločné riešenie problémov členských štátov, vrátane Slovenskej republiky.

Bude Lisabonskou zmluvou narušená suverénita Slovenska?

V roku 1938 bolo Československo suverénnym štátom a vláda ČSR na výsledok rokovaní cudzích mocností o Mníchovskej dohode, ktorý sa zrodil bez akejkoľvek jej účasti či zásahu, nemohla zmeniť alebo ho nerešpektovať. V auguste roku 1968 bolo Československo formálne zrejme tiež suverénnym štátom, pričom cudziemu vojenskému zásahu opäť nedokázalo zabrániť.

Možno konštatovať, že plánovaná medzinárodná spolupráca a koordinácia národných politik na zmluvnej a dobrovoľnej základi, sa stala nevyhnutnou požiadavkou zvládnutia globalizácie sveta. V modernej histórii môže byť národná bezpečnosť, ktorá je jadrom štátnosti, účinne zabezpečená iba spoločným postupom suverénnych štátov, zjednotením zdrojov, technológie, moci a autority. Integrovaný charakter aj v prípade Európskej únie môže v konečnom dôsledku priniesť práve ochranu a posilnenie suverenity členských štátov voči vonkajším, najmä geopolitickým a ekonomickým faktorom.

Z moderného ústavnoprávneho hľadiska nemusí zvrchovanosť (suverénita) znamenať len „nezávislosť štátnej moci na akejkoľvek inej moci, a to vo vnútri samotného štátu ako aj navonok“. Takto chápanú suverénitu už zrejme nespĺňa v súčasnosti žiadny štát.

Prenesenie určitých právomocí štátu (na EÚ) ako dôsledok jeho slobodnej vôle (najmä prístupom štátu k EÚ aj na základe referenda občanov), ktoré bude ďalej vykonávané aj za jeho účasti a za vopred dohodnutých podmienok (v zakladajúcich zmluvách), kontrolovaným spôsobom (súdmi EÚ) **nie je oslabením jeho zvrchovanosti alebo suverenity**, ale môže naopak vo svojich dôsledkoch znamenať posilnenie spoločného postupu integrovaného celku (pozri nález Ústavného súdu ČR „o súlade Lisabonskej zmluvy“, PL. ÚS 19/08 z 26. 11. 2008, odseky 107 a nasledovné). Prenos právomocí členských štátov na EÚ je navyše **evolučný a postupný proces**, ktorý nastal pred viac ako päťdesiatimi rokmi a teda nie je žiadnou novinkou.

Môže Slovenská republika z Európskej únie vystúpiť?

Lisabonská zmluva rieši tiež otázku vystúpenia členského štátu z Európskej únie, ktorá **doteraz nebola** v právnych aktoch európskeho práva upravená. Na základe Lisabonskej zmluvy sa bude môcť každý členský štát rozhodnúť vystúpiť z Únie v súlade so svojimi ústavnými požiadavkami. Členský štát, ktorý sa rozhodne vystúpiť, oznámi svoj úmysel Európskej rade. V zmysle usmernení Európskej rady Únia dojedná a uzavrie s takým štátom dohodu, ktorá ustanoví spôsob jeho vystúpenia, pričom zohľadní rámec jeho budúcich vzťahov s EÚ. Zmluvy sa prestanú vzťahovať na dotknutý členský štát odo dňa nadobudnutia platnosti dohody o vystúpení alebo v prípade, ak sa tak nestane, dva roky po oznámení úmyslu členského štátu vystúpiť z EÚ, pokiaľ Európska rada jednomyseľne nerozhodne o predĺžení tejto lehoty po dohode s dotknutým členským štátom.

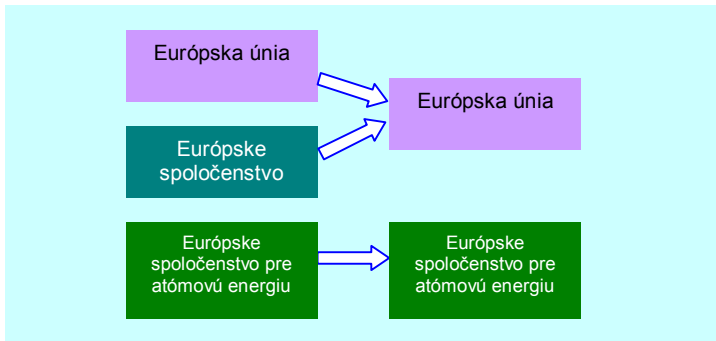
3 PREHĽAD ZÁKLADNÝCH ZMIEN PRIJATÝCH LISABONSKOU ZMLUVOU

3.1 Právna subjektivita Európskej únie a nahradenie Európskeho spoločenstva

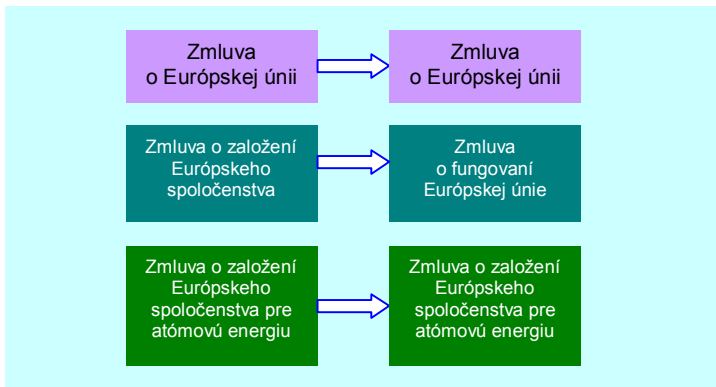
Jednou zo základných zmien, ktoré Lisabonská zmluva prináša pre fungovanie Európskeho spoločenstva a Európskej únie je, že **ruší Európske spoločenstvo**, ktorého **právnym nástupcom** sa stane **Európska únia**, ktorej Lisabonská zmluva výslovne priznáva právnu subjektivitu.

Európska únia, ktorá bola doteraz medzinárodnoprávnou nadstavbou bez právnej subjektivity vytvorenou na báze Európskeho spoločenstva s právnou subjektivitou, teda v celom rozsahu nahradí Európske spoločenstvo. Nahradenie Európskeho spoločenstva Európskou úniou má prispieť k **zjednodušeniu štruktúry** inštitucionálneho rámca európskej integrácie.

Lisabonská zmluva tak ukončí obdobie koexistencie Európskeho spoločenstva a Európskej únie ako dvoch odlišných foriem európskej integrácie a vytvorí základný subjekt európskej integrácie v podobe Európskej únie. Európske spoločenstvo pre atómovú energiu, upravené osobitnou zmluvou, však aj po nadobudnutí účinnosti Lisabonskej zmluvy zostane samostatným integračným zoskupením v oblasti atómovej energie.

Zmeny v štruktúre Európskych spoločenstiev a Európskej únie podľa Lisabonskej zmluvy

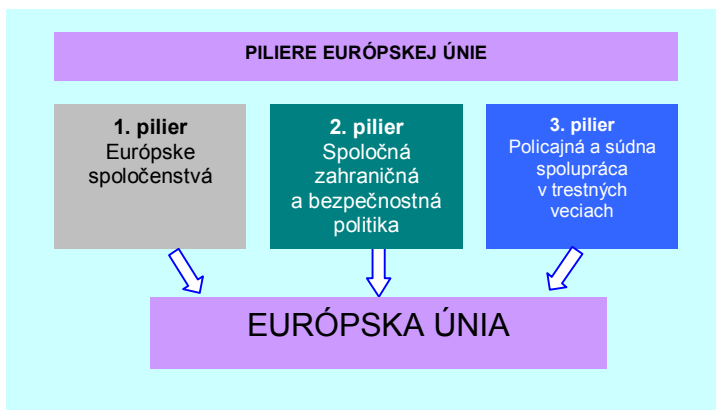
Zmeny zakladajúcich zmlúv podľa Lisabonskej zmluvy

3.2 Zlúčenie pilierov Európskej únie

Lisabonskou zmluvou sa **zlúčia tri piliere**, na ktorých bola postavená Európska únia: Európske spoločenstvá, spoločná zahraničná a bezpečnostná politika a policajná a súdna spolupráca v trestných veciach. Tým sa vytvorí **jednotný základ** pre činnosť Európskej únie vo všetkých uvedených oblastiach s **jednotným súborom postupov**:

» oblasť *policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach* sa takmer úplne podriadi postupom charakteristickým pre doterajší prvý, komunitárny (nadnárodný) pilier;

» v oblasti *spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky* sa však vzhľadom na jej osobitnú povahu budú naďalej uplatňovať viaceré výnimky zo všeobecných postupov.

Zlúčenie troch pilierov Európskej únie podľa Lisabonskej zmluvy

3.3 Vymedzenie právomocí Európskej únie

Lisabonskou zmluvou sa **odstráni** jeden z nedostatkov fungovania Európskeho spoločenstva spočívajúcom v **nejasnom vymedzení právomocí** Európskeho spoločenstva a členských štátov. V Lisabonskej zmluve sa pre každú oblasť činnosti stanovuje či je v nej oprávnená konať Európska únia alebo členské štáty. Zmluva zároveň zavádza všeobecné **triedenie právomocí** na tri kategórie:

- výlučné právomoci Európskej únie,
- výlučné právomoci členských štátov,
- spoločné právomoci Európskej únie a členských štátov.

Výlučné právomoci Európskej únie

Výlučné právomoci Európskej únie sa týkajú oblastí, v ktorých má Európska únia **výlučnú zákonodarnú právomoc**. Ak zmluvy prenesú na Úniu výlučnú právomoc v určitej oblasti, len Únia môže vykonávať legislatívnu činnosť a prijímať právne záväzné akty, pričom členské štáty tak môžu urobiť len vtedy, ak ich na to splnomocní Únia alebo na vykonanie aktov Únie.

Únia má výlučnú právomoc v týchto oblastiach:

- » colná únia,
- » ustanovenie pravidiel hospodárskej súťaže potrebných na fungovanie vnútorného trhu,
- » menová politika pre členské štáty, ktorých menou je euro,

- » ochrana morských biologických zdrojov v rámci spoločnej politiky rybného hospodárstva,
- » spoločná obchodná politika.

Únia má tiež výlučnú právomoc **uzavrieť medzinárodnú dohodu**, ak je jej uzavretie ustanovené v legislatívnom akte Únie alebo ak je jej uzavretie potrebné na to, aby Únia mohla vykonávať svoju vnútornú právomoc.

Výlučné právomoci členských štátov

V oblastiach, ktoré patria do výlučnej právomoci členských štátov, má Únia právomoc vykonávať len činnosti na **podporu, koordináciu alebo doplnenie činnosti členských štátov** bez toho, aby tým v týchto oblastiach nahrádzala ich právomoc.

Týmito činnosťami na európskej úrovni sú:

- » ochrana a zlepšovanie zdravia ľudí,
- » priemysel,
- » kultúra,
- » cestovný ruch,
- » vzdelávanie, odborné vzdelávanie, mládež a šport,
- » civilná ochrana,
- » administratívna spolupráca.

Právne záväzné akty Únie, prijaté na základe príslušných ustanovení zmlúv, **nemôžu** v týchto oblastiach **zahŕňať harmonizáciu** zákonov alebo iných právnych predpisov členských štátov.

Spoločné právomoci Európskej únie a členských štátov

Únia vykonáva spoločne právomoc s členskými štátmi vtedy, keď na ňu zmluvy prenášajú právomoc, ktorá sa nevzťahuje na oblasti patriace do jej výlučnej právomoci alebo do výlučnej právomoci členských štátov.

V týchto oblastiach má Európska únia spoločne s členskými štátmi zákonodarnú právomoc pri rešpektovaní **zásady subsidiarity**. Aj Únia aj členské štáty môžu v týchto oblastiach vykonávať legislatívnu činnosť a prijímať právne záväzné akty. Členské štáty však vykonávajú svoju právomoc len v rozsahu:

- v akom Únia svoju právomoc nevykonala alebo
- v rozsahu, v akom sa Únia rozhodla prestať vykonávať svoju právomoc.

Spoločné právomoci Únie a členských štátov sa uplatňujú v týchto hlavných oblastiach:

- » vnútorný trh,
- » sociálna politika, pokiaľ ide o aspekty vymedzené v Zmluve o fungovaní Európskej únie,
- » hospodárska, sociálna a územná súdržnosť,
- » poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo s výnimkou ochrany morských biologických zdrojov,
- » životné prostredie,
- » ochrana spotrebiteľa,
- » doprava,
- » transeurópske siete,
- » energetika,
- » priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti,
- » spoločné otázky bezpečnosti v záležitostiach verejného zdravia, pokiaľ ide o aspekty vymedzené v Zmluve o fungovaní Európskej únie.

V oblasti **výskumu, technického rozvoja, kozmického priestoru, rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci** má Únia právomoc vykonávať činnosti a uskutočňovať spoločnú politiku, avšak vykonávanie tejto právomoci nesmie viesť k tomu, aby sa členským štátom bránilo vykonávať ich vlastné právomoci.

Zásada prenesených právomocí a zásada subsidiarity a proporcionality

Vymedzenie právomocí Európskej únie sa spravuje zásadou prenesených právomocí a vykonávanie právomocí EÚ sa spravuje zásadou subsidiarity a proporcionality.

Podľa **zásady prenesenia právomocí** koná EÚ len v medziach právomocí, ktoré na ňu preniesli členské štáty v zmluvách na dosiahnutie cieľov v nich vymedzených. Právomoci, ktoré na EÚ neboli v zmluvách prenesené, zostávajú právomocami členských štátov.

Podľa **zásady subsidiarity** koná Európska únia v oblastiach, ktoré nepatria do jej výlučnej právomoci, len v takom rozsahu a vtedy, ak ciele zamýšľané touto činnosťou nemôžu členské štáty uspokojivo dosiahnuť na ústrednej národnej úrovni alebo na regionálnej a miestnej úrovni, ale z dôvodov rozsahu alebo účinkov navrhovanej činnosti ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni EÚ.

Podľa **zásady proporcionality** neprekračuje obsah a forma činnosti EÚ rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov zmlúv.

Inštitúcie Európskej únie uplatňujú zásadu subsidiarity a proporcionality v súlade s *Protokolom o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality*.

Národné parlamenty zabezpečujú dodržiavanie zásady subsidiarity v súlade s postupom ustanoveným v tomto protokole.

3.4 Posilnená spolupráca v niektorých politikách

Lisabonská zmluva umožňuje členským štátom, aby posilnili spoluprácu v niektorých **politikách**, pokiaľ budú mať na prehĺbení spolupráce záujem (napr. spolupráca v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, v oblasti darcovstva a transplantácie orgánov a pod.). Do posilnenej spolupráce sa nemusia zapojiť všetky členské štáty.

Takáto posilnená spolupráca založená na báze **dobrovoľnej účasti** môže prispieť k prehĺbeniu spolupráce niektorých členských štátov nad rámec štandardu spolupráce všetkých členských štátov, ktorý je podmienený súhlasom všetkých členských štátov alebo ich väčšiny.

Posilnená spolupráca je zameraná na **podporu dosiahnutia cieľov Európskej únie**, ochranu jej záujmov a posilňovanie jej integračného procesu. Každá posilnená spolupráca musí byť v súlade so zmluvami a právom Európskej únie. Takáto spolupráca nesmie narušiť vnútorný trh ani hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť. Tiež nesmie predstavovať prekážku alebo diskrimináciu v obchode medzi členskými štátmi ani medzi nimi nesmie narušiť hospodársku súťaž.

Každá posilnená spolupráca **rešpektuje právomoci**, práva a povinnosti tých členských štátov, ktoré sa jej nezúčastňujú. Takéto členské štáty nesmú brániť jej vykonávaniu zúčastnenými členskými štátmi.

Posilnená spolupráca je pri nadviazaní otvorená všetkým členským štátom a podmienená dodržaním všetkých podmienok účasti, ktoré ustanovuje rozhodnutie, ktorým bola povolená. Naďalej je im kedykoľvek otvorená, pokiaľ okrem uvedených podmienok dodržiavajú aj právne akty už prijaté v jej rámci.

Výdavky vyplývajúce z uskutočňovania posilnenej spolupráce s výnimkou administratívnych nákladov vznikajúcich inštitúciám znášajú zúčastnené členské štáty, pokiaľ všetci členovia Rady po porade s Európskym parlamentom nerozhodnú jednomyselne inak.

Rozhodnutie, ktorým sa povoľuje posilnená spolupráca, prijme **Rada ako poslednú možnosť**, keď sa zistí, že ciele takejto spolupráce nemôže Únia ako celok dosiahnuť v primeranom čase a za predpokladu, že sa na nej zúčastní najmenej deväť členských štátov. Akty prijaté v rámci posilnenej spolupráce sú **záväznú** len pre zúčastnené členské štáty.

3.5 Mechanizmus revízie zakladajúcich zmlúv

Lisabonská zmluva mení doterajší spôsob zmeny primárneho práva a vytvára tri druhy postupov revízie zakladajúcich zmlúv:

- riadny revízny postup a
- dva zjednodušené revízne postupy.

Riadny revízny postup

Riadny revízny postup zodpovedá doterajšiemu postupu revízie zmlúv (súčasnému čl. 48 Zmluvy o EÚ). V rámci riadneho revízneho postupu môže vláda každého členského štátu, Európsky parlament alebo Komisia predložiť Rade podnety na revíziu zmlúv. Tieto podnety môžu mať okrem iného za cieľ rozšíriť alebo zúžiť právomoci prenesené na EÚ zmluvami. Rada postúpi tieto podnety Európskej rade a oznámi ich národným parlamentom. Ak Európska rada po porade s Európskym parlamentom a Komisiou prijme jednoduchou väčšinou rozhodnutie v prospech preskúmania navrhovaných zmien a doplnení, **predseda Európskej rady** zvolá **konvent**, pozostávajúci zo **zástupcov národných parlamentov**, hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, Európskeho parlamentu a Komisie.

Konvent preskúma návrhy zmien a doplnení a prijme **konsenzom** odporúčanie konferencii zástupcov vlád členských štátov.

Európska rada môže po udelení súhlasu Európskeho parlamentu rozhodnúť jednoduchou väčšinou o ne zvolaní konventu, ak to nie je odôvodnené rozsahom navrhovaných zmien a doplnení. V tom prípade vymedzí Európska rada mandát pre **konferenciu zástupcov vlád členských štátov**. Konferenciu zástupcov vlád členských štátov zvolá predseda Rady s cieľom rozhodnúť vzájomnou dohodou o zmenách a doplneniach, ktoré sa majú vykonať v zmluvách.

Zmeny a doplnenia nadobudnú platnosť po **ratifikácii všetkými** členskými štátmi v súlade s ich príslušnými ústavnými požiadavkami.

Zjednodušené revízne postupy

V rámci *prvého* zjednodušeného revízneho postupu môže vláda každého členského štátu, Európsky parlament alebo Komisia predložiť Európskej rade podnety na revíziu všetkých alebo niektorých ustanovení tretej časti Zmluvy o fungovaní Európskej únie, týkajúcej sa **vnútorných politík a činností EÚ**. **Európska rada** môže prijať rozhodnutie, ktorým sa menia a dopĺňajú všetky alebo niektoré ustanovenia *tretej časti* Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Európska rada sa uznáva **jednomyselne** po porade s Európskym parlamentom a Komisiou a v prípade inštitucionálnych zmien v menovej oblasti aj s Európskou

centrálnou bankou. Takéto rozhodnutie nenadobudne účinnosť, kým ho **neschvália členské štáty** v súlade s ich príslušnými ústavnými požiadavkami. Takéto rozhodnutie však **nesmie rozšíriť právomoci** prenesené na Úniu zmluvami.

V rámci *druhého* zjednodušeného postupu môže Európska rada, pokiaľ nejde o rozhodnutia s vojenskými alebo obrannými dôsledkami, prijať rozhodnutie, ktoré **oprávni Radu** v oblasti, v ktorej sa inak vyžaduje jednomyselné rozhodnutie, **uznávať sa kvalifikovanou väčšinou**. Podobne môže Európska rada rozhodnúť o prípustnosti prijatia legislatívneho aktu Rady v súlade s riadnym legislatívnym postupom aj keď sa inak vyžaduje mimoriadny legislatívny postup. Každá takáto iniciatíva Európskej rady sa oznámi **národným parlamentom**. Ak národný parlament oznámi svoj nesúhlas do šiestich mesiacov od tohto oznámenia, navrhované rozhodnutie sa neprijme. V prípade, že sa nevysloví nesúhlas, Európska rada môže rozhodnutie prijať. Európska rada sa pri prijímaní uvedených rozhodnutí uznáva **jednomyselne** po udelení súhlasu Európskeho parlamentu, ktorý sa uznáva väčšinou svojich poslancov.

3.6 Legislatívne a nelegislatívne akty a legislatívne postupy

Na účely výkonu právomocí EÚ inštitúcie (podľa terminológie, ktorú Lisabonská zmluva zachováva) prijímajú:

- » nariadenia,
- » smernice,
- » rozhodnutia,
- » odporúčania a stanoviská.

Právne akty prijaté legislatívnym postupom sú **legislatívnymi aktmi**, ostatné akty sú nelegislatívne. Legislatívny akt môže podľa Lisabonskej zmluvy delegovať na Komisiu právomoc prijímať všeobecne záväzné nelegislatívne akty, ktorými sa dopĺňajú alebo menia určité nepodstatné prvky legislatívneho aktu.

Lisabonská zmluva rozlišuje:

- riadny legislatívny postup a
- mimoriadny legislatívny postup.

Riadny legislatívny postup nadväzuje na doterajší spolurozhodovací postup (zakotvený v článku 251 Zmluvy o založení ES). Riadny legislatívny postup predstavuje spoločné prijatie nariadenia, smernice alebo rozhodnutia Európskym parlamentom a Radou na návrh Komisie. **Mimoriadny legislatívny postup** predstavuje prijatie nariadenia, smernice alebo rozhodnutia Európskym

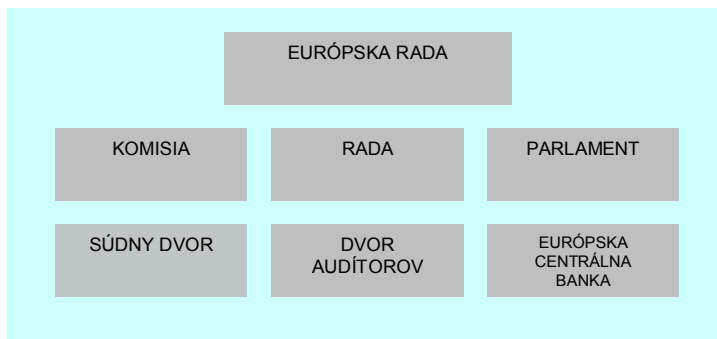
parlamentom za účasti Rady alebo jeho prijatie Radou za účasti Európskeho parlamentu.

Doterajší **postup spolupráce** zakotvený článkom 252 Zmluvy o založení ES na spoločnom prijímaní aktov Radou a Európskym parlamentom sa **ruší**.

3.7 Inštitucionálny systém Európskej únie

Lisabonská zmluva **nemení podstatným spôsobom inštitucionálnu štruktúru** EÚ založenú na **trojuholníku** Parlament, Rada, Komisia, avšak zavádza niektoré nové prvky, ktoré by mali zvýšiť efektívnejšie, koherentnejšie a transparentnejšie fungovanie inštitúcií, aby mohli lepšie slúžiť európskym občanom.

Počet inštitúcií Európskej únie sa na základe Lisabonskej zmluvy zostáva **nezmenený**, resp. výslovne zahŕňa aj Európsku radu a Európsku centrálnu banku.

Inštitúcie Európskej únie podľa Lisabonskej zmluvy

Komisia

Komisia je základným výkonným orgánom Európskych spoločenstiev a jej úlohou je presadzovať všeobecný európsky záujem. Politický význam Komisie spočíva v tom, že má **výlučné právo zákonodarnej iniciatívy**. Teda len Komisia môže dať podnet na prijatie komunitárnych predpisov v určitej oblasti.

Podľa pôvodného znenia Lisabonskej zmluvy sa mal od roku 2014 **zúžiť počet členov Komisie**. Komisia nemala pozostávať z jedného komisára z každého členského štátu, ale len z **dvoch tretín členských štátov**. Na zasadnutí Európskej

rady v dňoch 11. a 12. decembra 2008 však došlo k politickej dohode, že v **záujme dosiahnutia podpory Írska** pre ratifikáciu Lisabonskej zmluvy sa systém „**každá členská krajina – jeden komisár**“ ponechá aj naďalej, keďže obava zo straty vlastného komisára bola jedným z dôležitých negatívnych momentov, ktoré odradili írskych voličov od súhlasu so zmluvou. Lisabonská zmluva by do platnosti mala vstúpiť v podobe pozmenenej tzv. „Írskym protokolom“. Írsko výmenou za druhý pokus o ratifikáciu (v termíne do ustanovenia novej Komisie) dostane tiež politické záruky v oblasti neutrality, daní a rodinného práva. Aby sa tieto sľuby stali právne záväzné bez zasahovania do textu zmluvy a tým ratifikačného procesu, špeciálne ustanovenia nazvané „Írsky protokol“ budú zahrnuté v prístupovej zmluve, zrejme s Chorvátskom.¹⁴ Podmienkou pre prijatie „Írského protokolu“ je samozrejme úspešné druhé írske referendum o ratifikácii Lisabonskej zmluvy.

Lisabonská zmluva zavádza tiež priamu súvislosť medzi **voľbou predsedu Komisie a výsledkami volieb do Európskeho parlamentu**. Predseda Komisie bude volený Európskym parlamentom na základe návrhu Európskej rady s prihliadnutím na výsledky volieb do Európskeho parlamentu. Táto skutočnosť zvýši **demokratickú legitimitu Komisie**, ktorá sa často považuje za orgán izolovaný od občanov. Bude to viesť vo väčšej miere k politizácii volieb do Európskeho parlamentu, čo nepochybne zvýši záujem občanov Európskej únie o voľby do Európskeho parlamentu. Politická orientácia väčšiny poslancov Európskeho parlamentu na základe výsledkov priamych volieb sa bude vo väčšej miere odzrkadľovať na zložení Komisie.

Postavenie predsedu Komisie sa tiež posilní, pretože bude môcť odvolať komisárov. Podpredseda Komisie bude vykonávať významnú funkciu vysokého splnomocnenca Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Rada

Rada zastupuje vlády členských štátov a je základným **zákonodarným orgánom** súčasného Európskeho spoločenstva a Európskej únie (v druhom a treťom pilieri). Jej úloha zostáva v značnej miere nezmenená. Podľa Lisabonskej zmluvy bude Rada svoje právomoci v legislatívnej a rozpočtovej oblasti naďalej vykonávať spoločne s Európskym parlamentom a zachová si kľúčovú úlohu v záležitostiach spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a pri koordinácii hospodárskych politik.

---

¹⁴ Protokol by mal tiež potvrdiť na obdobie rokov 2009 - 2014 zvýšenie počtu europoslancov z 736 na 754, čo je o troch viac ako pôvodne predpokladala Lisabonská zmluva. Nemecko si ponechá súčasných 99 poslancov.

Predsedníctvo Rady a jej jednotlivých ministerských formácií bude naďalej **šesťmesačné a rotujúce**. Jednotlivé predsedníctva budú koordinované vo formáte „trojky“ (troch po sebe nasledujúcich štátov). Rade pre zahraničné veci (súčasná Rada pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy) bude predsedat' **Vysoký predstaviteľ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku**.

Lisabonská zmluva si kladie za cieľ **zefektívniť rozhodovaciu činnosť Rady**, to znamená najmä spôsob prijímania rozhodnutí na jej zasadaniach.

Hlasovanie **kvalifikovanou väčšinou** v Rade sa **rozšíri** na nové oblasti politík, čo by malo zefektívniť a zrýchliť proces prijímania rozhodnutí. Po prvýkrát sa v zakladajúcich zmluvách ustanoví, že Rada prijíma rozhodnutia kvalifikovanou väčšinou s výnimkou prípadov, keď zakladajúce zmluvy výslovne neurčujú, že rozhodnutie sa má prijať iným postupom, napríklad jednomyselne. V praxi to znamená, že okamihom vstupu Lisabonskej zmluvy do platnosti sa hlasovanie kvalifikovanou väčšinou **rozšíri na množstvo oblastí** činnosti Európskej únie (napríklad na oblasť príst'ahovalectva a kultúry). Zjednodušený rozhodovací postup je pre Európsku úniu dôležitý aj v oblastiach, ako je boj proti klimatickým zmenám, energetická bezpečnosť a núdzová humanitárna pomoc pre krízové miesta na celom svete. Niektoré ďalšie zmeny sa týkajú otázok, ako je iniciatíva občanov, diplomatická a konzulárna ochrana a procesné otázky. **Jednomyselnosť sa zachová** v týchto oblastiach:

- » dane,
- » zahraničná politika,
- » obrana a
- » sociálne zabezpečenie.

Doteraz bola kvalifikovaná väčšina pri hlasovaní v Rade zostavovaná podľa zložitého systému váženia hlasov, pričom každý členský štát mal určitý počet hlasov stanovený na základe demografických kritérií. Lisabonská zmluva tento zložitý systém nahradí transparentnejším a demokratickejším **systémom dvojitej väčšiny**.

Nový spôsob hlasovania založený na dvojitej väčšine, t. j.:

- » väčšine hlasov nielen členských štátov (55 %),
- » ale aj obyvateľov Európskej únie (65 %),

sa bude uplatňovať **od roku 2014**. Dvojitá väčšina sa bude považovať za dosiahnutú v prípade, ak rozhodnutie schváli 55 % členských štátov zodpovedajúcim aspoň 65 % obyvateľov Európskej únie.

Hlasovanie založené na dvojitej väčšine je vyjadrením dvojitej legitimacy Európskej únie. Aby veľmi malý počet najľudnatejších členských štátov nemohol zabrániť prijatiu rozhodnutia, musí blokujúca menšina zhrňať najmenej štyri členské štáty; v opačnom prípade sa kvalifikovaná väčšina bude

považovať za dosiahnutú aj v prípade, že nie je splnená podmienka týkajúca sa podielu obyvateľstva. Tento nový spôsob počítania hlasov, ktorý by mal zvýšiť efektívnosť a transparentnosť hlasovania v Rade, bude doplnený o mechanizmus podobný **Ioanninskému kompromisu**, ktorý umožní malému počtu členských štátov (blížiacemu sa k blokujúcej menšine, ktorú tvoria štyri štáty) vyjadriť svoj nesúhlas s určitým rozhodnutím. V prípade použitia tohto mechanizmu musí Rada vynaložiť maximálne úsilie na dosiahnutie obojstranne vyhovujúceho riešenia v priranej dobe.

Doterajšie rozdelenie hlasov členských štátov pri hlasovaní kvalifikovanou väčšinou v Rade

<i>členské štáty</i>	<i>počet hlasov</i>
Francúzsko, Taliansko, Spojené kráľovstvo, Nemecko	29
Španielsko, Poľsko	27
Rumunsko	14
Holandsko	13
Maďarsko, Portugalsko, Belgicko, Česká republika, Grécko	12
Švédsko, Rakúsko, Bulharsko	10
Írsko, Litva, Slovensko, Fínsko, Dánsko	7
Slovinsko, Estónsko, Cyprus, Lotyšsko, Luxembursko	4
Malta	3

Podľa súčasného znenia Zmluvy o založení ES, na prijatie aktov Rady sa vyžaduje súhlas najmenej **255 hlasov odovzdaných väčšinou členov**, ak sa podľa tejto zmluvy majú prijať na návrh Komisie. V ostatných prípadoch sa na prijatie aktov Rady vyžaduje súhlas najmenej **255 hlasov odovzdaných najmenej dvomi tretinami členov**. Navyiac ktorýkoľvek člen Rady tiež môže požiadať o overenie či členské štáty, ktoré tvoria kvalifikovanú väčšinu, zastupujú **najmenej 62 % celkového obyvateľstva únie**. Ak sa preukáže, že uvedená podmienka nie je splnená, hľadá sa na také rozhodnutie, akoby nebolo prijaté

Dvojitá väčšina pri hlasovaní v Rade podľa Lisabonskej zmluvy

55 % členských štátov a zároveň 65 % obyvateľov Európskej únie

Európska rada sa dohodla, že nový systém vstúpi do platnosti v roku 2014. Počas prvých troch rokov jeho platnosti (do roku 2017), môže členský štát požadovať, aby bol akt prijatý hlasovaním kvalifikovanou väčšinou tak, ako ju upravuje súčasné Znenie zmluvy o založení ES (t.j. v znení Zmluvy z Nice).

Okrem toho Lisabonskou zmluvou výslovne zakotvená **verejnost' zasadnutí** Rady a publikovanie diskusií a rozhodnutí Rady v legislatívnej oblasti by mala prispieť k vyššej transparentnosti jej rozhodovacej činnosti.

Európsky parlament

Európsky parlament, ktorého členovia sú každých päť rokov volení v priamych a všeobecných voľbách, **zastupuje občanov členských štátov**. Jeho právomoci sa v každej revíznej zmluve postupne rozširovali. Lisabonská zmluva tento vývoj potvrdzuje a **posilňuje právomoci** Európskeho parlamentu v oblasti zákonodarstva, rozpočtu EÚ a medzinárodných zmlúv.

V oblasti zákonodarstva ide predovšetkým o **rozšírenie spolurozhodovania** (premenovaného na riadny legislatívny postup) na ďalšie oblasti. To konkrétne znamená, že Parlament v niektorých oblastiach, v ktorých doteraz nepôsobil alebo v nich mal len poradnú úlohu, bude o právnych predpisoch rozhodovať spoločne s Radou ako jej rovnocenný partner. Týka sa to napríklad legálneho prísťahovalectva, spolupráce v trestných veciach (Eurojust, prevencia zločinu, harmonizácia trestných noriem, priestupkov a sankcií), policajnej spolupráce (Europol) a dokonca niektorých ustanovení spoločnej obchodnej a poľnohospodárskej politiky. Európsky parlament bude môcť zasahovať do takmer všetkých legislatívnych oblastí.

V otázkach **rozpočtu** Lisabonská zmluva potvrdzuje zavedenú prax viacročného finančného rámca, ktorý bude v budúcnosti musieť schvaľovať Parlament. Okrem toho Lisabonská zmluva predpokladá, že Parlament a Rada budú spolu určovať všetky výdavky bez rozlišovania medzi tzv. povinnými výdavkami (napríklad priame platby poľnohospodárom) a tzv. nepovinnými výdavkami, ako je tomu v súčasnosti. Táto inovácia má nastoliť rovnováhu medzi úlohami týchto dvoch inštitúcií pri schvaľovaní rozpočtu Únie.

Napokon Lisabonská zmluva ustanovuje, že Európsky parlament bude musieť prijímať súhlasné **stanoviská** ku všetkým medzinárodným zmluvám týkajúcich sa oblastí, na ktoré sa vzťahuje riadny legislatívny postup.

Lisabonská zmluva tiež **mení počet členov Európskeho parlamentu** – počet europoslancov **nebude môcť prekročiť 751** (750 poslancov a predseda) a rozdelenie kresiel medzi členskými štátmi bude rešpektovať zásadu zostupnej proporcionality. Táto zásada znamená, že poslanci zastupujúci najľudnatejšie krajiny budú zastupovať viac občanov ako poslanci zastupujúci menej ľudnaté krajiny. V Lisabonskej zmluve sa takisto ustanovuje, že žiadny členský štát nemôže mať menej ako 6 a viac ako 96 poslancov.

Lisabonská zmluva má však (v prípade úspešného druhého pokusu Írska o ratifikáciu zmluvy referendum na jeseň roku 2009) vstúpiť do platnosti

v podobe pozmenenej tzv. „Írskym protokolom“, ktorého princípy sa dohodli na zasadnutí Európskej rady v dňoch 11. a 12. decembra 2008 v Bruseli. Špeciálne ustanovenia nazvané „Írsky protokol“ by mali potvrdiť na obdobie rokov **2009 - 2014 zvýšenie počtu europoslancov zo 736 na 754**, čo je o trochu viac ako pôvodne predpokladala Lisabonská zmluva. Nemecko si ponechá súčasných 99 poslancov.

Európska rada

Európska rada nepatrí medzi inštitúcie Európskeho spoločenstva podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, ale je politickým orgánom Európskej únie, ktorý vznikol na základe pravidelných stretnutí predstaviteľov členských štátov.

Lisabonská zmluva priznáva Európskej rade štatút riadneho orgánu Európskej únie. Európska rada sa zaradi medzi inštitúcie Európskej únie bez toho, aby získala nové úlohy. Úlohou Európskej rady je dávať Únii potrebné **podnety** na jej rozvoj a určovať jej **všeobecné politické smerovanie** a priority. Európska rada však nebude vykonávať legislatívnu funkciu.

Na zvýšenie stability a kontinuity činnosti Európskej rady, ktoré v súčasnosti naruša polročná rotácia predsedníctva Európskej rady, Lisabonská zmluva vytvára funkciu **predsedu Európskej rady**,¹⁵ voleného na funkčné obdobie dva a pol roka. Jeho hlavnými úlohami bude zabezpečovanie prípravy a plynulosti práce Európskej rady a aktívna účasť na dosahovaní konsenzu. Funkcia predsedu Európskej rady bude nezlučiteľná s výkonom vnútroštátnej funkcie. Predseda Európskej rady bude zastupovať Európsku úniu navonok, avšak bez toho, aby v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (bývalý druhý pilier Európskej únie), ktorá bude aj naďalej spravovaná osobitne, zasahoval do právomocí **vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku**.

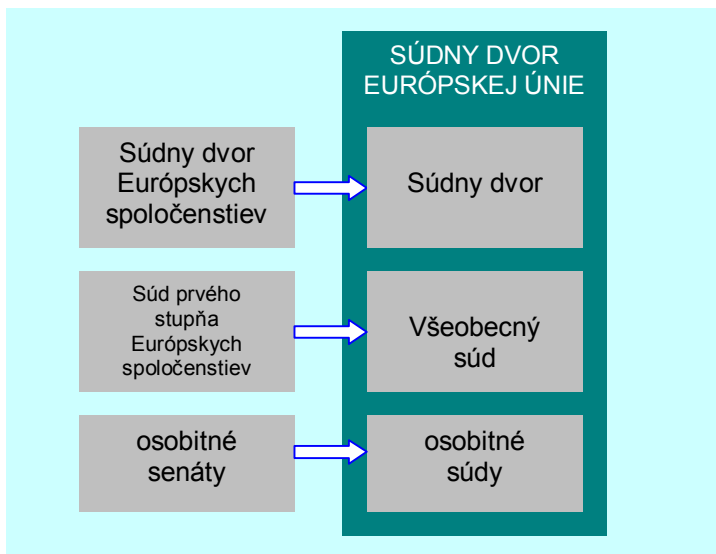
Európska rada sa bude skladať z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, ako aj zo svojho predsedu a tiež predsedu Komisie, pričom jej práce sa bude zúčastňovať aj vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

---

¹⁵ Vzhľadom k tomu, že v anglickom znení sa slovenským pojmom „**predseda Európskej rady**“ označuje „**President of the European Council**“, často krát sa práve takto nesprávne preložený pojem klamlivo používa ako argument novo vytvorenej funkcie “prezidenta” Európskej rady, či dokonca Európskej únie. Ide totiž len o predsedajúceho jednej z viacerých inštitúcií EÚ a nie o samostatnú a na najvyššiu úroveň postavenú funkciu v rámci EÚ.

Súdny dvor

Lisabonskou zmluvou sa mení štruktúra súdnych orgánov Európskej únie, ktorý tvoril doteraz Súdny dvor Európskych spoločenstiev a Súd prvého stupňa Európskych spoločenstiev s pridruženými osobitnými senátmi. Podľa Lisabonskej zmluvy bude Súdny dvor Európskej únie súdnym orgánom zloženým zo Súdneho dvora, Všeobecného súdu a osobitných súdov. Zároveň sa Lisabonskou zmluvou rozširujú právomoci Súdneho dvora v oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach a zavádzajú určité procesné zmeny. Oblasť spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky bude aj naďalej vylúčená z právomoci Súdneho dvora.

Štruktúra súdneho systému Európskej únie podľa Lisabonskej zmluvy

Úlohou Súdneho dvora bude, podobne ako doteraz, zabezpečovať **dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní zakladajúcich zmlúv**. Odozvou na kritiku nedostatočných možností jednotlivca domáhať sa svojich práv v konaní pred súdnymi orgánmi Európskej únie je ustanovenie Lisabonskej zmluvy, ktoré ukladá členským štátom, aby v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, ustanovili prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie **účinnej právnej ochrany**, ako aj rozšírenie aktívnej legitímácie jednotlivca v konaní o neplatnosť aktu Európskej únie. Cieľom Lisabonskej zmluva je teda vytvoriť komplexný systém prostriedkov nápravy na úrovni členských štátov a Únie, ktorý by prispel k zabezpečeniu účinnej súdnej ochrany jednotlivca v súdnom systéme Európskej únie.

Európska centrálna banka a Dvor audítorov

Na rozdiel od doterajšej úpravy, Lisabonská zmluva priznáva štatút orgánu Európskej únie aj Európskej centrálnej banke. Ustanovenia zakladajúcich zmlúv týkajúce sa Európskej centrálnej banky a Dvora audítorov však ponecháva v platnosti bez výrazných zmien.

4 OBČAN A EURÓPSKA ÚNIA: OCHRANA ĽUDSKÝCH PRÁV, DEMOKRACIA, SLOBODA A SOLIDARITA

4.1 Ochrana ľudských práv

Lisabonská zmluva prináša zásadné zmeny v oblasti ochrany ľudských práv v európskom priestore. **Charta základných práv Európskej únie**, prijatá v roku 2000 v Nice, upravená v roku 2007 v Štrasburgu, ktorá predstavuje katalóg ľudských práv založený na tradíciách členských štátov a judikatúre Súdneho dvora Európskych spoločenstiev, bola doteraz len nezáväzným „politickým“ dokumentom. Na základe Lisabonskej zmluvy sa stane **súčasťou primárneho práva** a bude mať rovnakú záväznosť ako zakladajúce zmluvy.

Európska únia si tak vytvára katalóg občianskych, politických, hospodárskych a sociálnych práv, ktoré budú **záväzné** len pre:

- » *inštitúcie Európskej únie* a pre
- » *členské štáty* v tom prípade, ak uplatňujú právne predpisy Európskej únie a teda v **žiadnom prípade nebude nahrádzať** ochranu základných práv a slobôd zaručenú vnútroštátnym právom členských štátov.

Základné práva v Charte sú rozdelené do šiestich hlavných častí: Dôstojnosť, Sloboda, Rovnosť, Solidarita, Občianstvo a Spravodlivosť. Deklaruje tiež ďalšie práva, ktoré nie sú obsiahnuté v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako napríklad ochrana osobných údajov, bioetika a právo na dobrú správu vecí verejných. V rámci Charty sa opätovne potvrdzujú dôležité kroky na elimináciu diskriminácie na základe pohlavia, rasy a farby pleti. Sú v nej uvedené aj sociálne práva, ktoré sa uplatňujú v rámci spoločností, napr. právo zamestnancov na informácie, vyjednávanie a kolektívny postup (právo na štrajk).

Začlenenie Charty do právneho poriadku Európskej únie nezmení právomoci Európskej únie, ale ponúka občanom posilnené práva a väčšiu slobodu. Na základe osobitného protokolu sa ustanovenia Charty budú uplatňovať na **Spojené kráľovstvo a Poľsko** len v rozsahu, v akom neprekračujú ich vnútroštátny

štandard ochrany ľudských práv. Vo vzťahu k týmto dvom členským štátom je vylúčené, aby z Charty vyplývali práva nad rámec práv zakotvených v ich vnútroštátnych poriadkoch alebo aby sa posudzoval súlad právnych predpisov alebo postupov týchto členských štátov s právami uvedenými v Charte, ktoré ich vnútroštátne právo nezakotvuje.

Lisabonská zmluva tiež rieši doteraz neupravený vzťah Európskeho spoločenstva a Európskej únie k **Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd** a formálne nekoordinovaný a potenciálne konkurenčný vzťah *Súdneho dvora Európskej únie* k *Európskemu súdu pre ľudské práva*. Na základe Lisabonskej zmluvy má totiž Európska únia **pristúpiť** k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Európska únia bude ako signatár tohto dohovoru zodpovedať za dodržiavanie ľudských práv rovnako ako jednotlivé členské štáty a podliehať právomoci Európskeho súdu pre ľudské práva ako najvyššieho orgánu súdnej ochrany ľudských práv v Európskej únii.

4.2 Demokratické hodnoty

Lisabonská zmluva podrobnejšie uvádza a zdôrazňuje **hodnoty a ciele**, na ktorých je Európska únia založená:

- » ľudská dôstojnosť,
- » sloboda, demokracia,
- » rovnosť,
- » princípy právneho štátu a
- » dodržiavanie ľudských práv.

Tieto hodnoty slúžia ako oporný bod pre európskych občanov a na demonštráciu toho, čo môže Európa ponúknuť svojim partnerom vo svete. Hlavným cieľom Európskej únie je **presadzovanie týchto hodnôt** a podpora mieru a blahobytu jej občanov. Zoznam všeobecných cieľov dopĺňajú konkrétne ciele, napríklad podpora sociálnej spravodlivosti a ochrany i boj proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii.

Európska únia funguje na základe troch demokratických zásadách:

- » demokratickej rovnosti,
- » zastupiteľskej demokracie a
- » participatívnej demokracie.

Lisabonská zmluva potvrdzuje zásadu **demokratickej rovnosti**, ktorá predstavuje rovnosť v zaobchádzaní zo strany inštitúcií k občanom, upevňuje **zastupiteľskú demokraciu** pridaním nových úloh Európskemu parlamentu, ako aj posilnením vplyvu národných parlamentov a zároveň rozvíja **participatívnu demokraciu** zavedením nových mechanizmov komunikácie občanov s inštitúciami, akým je napríklad iniciatíva občanov. Lisabonská zmluva zároveň vyzdvihuje

dôležitosť konzultácií, ako aj dialógu so združeniami, občianskou spoločnosťou, sociálnymi partnermi, cirkvami atď.

Lisabonskou zmluvou sa rozšíri okruh oblastí politik, v rámci ktorých Európsky parlament, priamo volený občanmi, musí schváliť právne predpisy Európskej únie spoločne s Radou zloženou z ministrov členských štátov (súčasný proces spolurozhodovania a budúci riadny legislatívny postup). Lisabonská zmluva upevňuje demokratickú kontrolu Európskej únie aj vďaka posilneniu úloh Európskeho aj národných parlamentov.

4.3 Význam národných parlamentov

Lisabonská zmluva prináša dôležité zmeny v právnom postavení národných parlamentov a tým **posilňuje úlohu demokraticky zvolených inštitúcií** v systéme vládnutia na úrovni Európskej únie. Tieto zmeny sú vyústením dlhodobého procesu zapájania národných parlamentov do rozhodovacích procesov Európskej únie. Posilňovanie postavenia národných parlamentov je úzko spojené so snahou o **riešenie deklarovaného demokratického deficitu** inštitucionálneho systému Európskej únie, ktorý je zdôvodňovaný, medziiným, presunom veľkej časti rozhodovacích právomocí (z formálneho aj praktického hľadiska) z parlamentov členských štátov na exekutívne a administratívne orgány Európskej únie a následnú nižšiu transparentnosť rozhodovacieho procesu a zodpovednosti jeho aktérov.

V navrhovanej Hlave II Zmluvy o EÚ, ktorá upravuje ustanovenia o demokratických zásadách, je zaradený samostatný článok 12 o úlohe národných parlamentov, ktorý sumarizuje ich postavenie z hľadiska primárneho práva. Národné parlamenty majú aktívne **prispevať k dobrému fungovaniu Únie** a to tak, že:

- » budú informované o návrhoch legislatívy Únie a o žiadostiach o prístupenie k Únii;
- » budú dohliadať na dodržiavanie zásady subsidiarity;
- » budú sa zúčastňovať na kontrole politiky Únie v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, vrátane politickej kontroly Europolu a činnosti Eurojustu;
- » budú zúčastnené na procese revízie zakladajúcich zmlúv upravujúcich fungovanie Európskej únie;
- » budú spolupracovať navzájom a s Európskym parlamentom.

V prípade informovania o legislatívnych návrhoch a žiadostiach o prístupenie, medziparlamentnej spolupráce a účasti na revízií zmlúv ide predovšetkým o formalizáciu už odskúšaných resp. fungujúcich postupov.¹⁶ Kontrola politiky

---

¹⁶ Napr. národné parlamenty sú už v súčasnosti informované o návrhoch legislatívnych aktov na základe *Protokolu o úlohe národných parlamentov v Európskej únii*, pripojeného k Zmluve

v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je založená na skutočnosti, že opatrenia v týchto oblastiach úzko súvisia so základnými právami a slobodami jednotlivcov a zároveň s prerogatívami členských štátov vo veciach vnútroštátneho verejného poriadku a bezpečnosti. Všetky vyššie uvedené úlohy sú ďalej upravené v špeciálnych ustanoveniach Lisabonskej zmluvy pre jednotlivé oblasti ich aplikácie alebo v osobitných protokoloch, ktoré tvoria jej súčasť.

Protokol o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality prináša aj skutočnú inováciu do inštitucionálneho systému EÚ, a to priame zapojenie národných parlamentov do procesu kontroly dodržiavania zásady subsidiarity a s tým súvisiaci tzv. „**mechanizmus včasného varovania**“. Jeho cieľom je vybudovať systém, ktorý jednak posilní demokratickú legitimitu Európskej únie, na druhej strane však nevytvorí konkurenčný vzťah medzi národnými parlamentmi a Európskym parlamentom a zároveň prispeje k aktívnemu zapojeniu národných parlamentov do záležitostí EÚ bez toho, aby zasahoval do ich ústavných prerogatív.

Podľa navrhovaného systému bude Komisia EÚ, Európsky parlament a Rada EÚ **postupovať legislatívne návrhy**, ako aj ich zmeny a doplnenia, vrátane legislatívnych uznesení a pozícií, **priamo** národným parlamentom v **rovnakom čase** ako ostatným inštitúciám EÚ zúčastneným na legislatívnom procese. Legislatívne návrhy musia byť zdôvodnené z hľadiska ich súladu so zásadou subsidiarity a proporcionality a to tak, aby ich súlad bolo možné posúdiť. Národné parlamenty majú osem týždňov na posúdenie tohto súladu a svoje pripomienky zasielajú priamo Komisii, Európskemu parlamentu a Rade, s odôvodnením svojho názoru o nesúlade návrhu so zásadou subsidiarity. V prípade, že odôvodnené stanoviská predstavujú aspoň 1/3 všetkých hlasov národných parlamentov, musí sa návrh opätovne posúdiť.¹⁷ Navrhovateľ má potom možnosť návrh ponechať v pôvodnom znení resp. ho zmeniť, doplniť alebo stiahnuť a v odôvodnenom stanovisku uviesť dôvody svojho rozhodnutia. V rámci riadneho legislatívneho postupu, ktorý je najrozšírenejší, má Komisia povinnosť návrh opätovne posúdiť aj na podnet najmenej polovice hlasov národných parlamentov a primerane zdôvodniť jeho ponechanie v pôvodnom

---

o Európskej únii a Zmluve o založení Európskeho spoločenstva. Lisabonská zmluva prináša zmenu mechanizmu, keďže národné parlamenty budú informované priamo inštitúciami EÚ (nie ich národnými vládami ako doteraz) a v rovnakom čase ako ostatné inštitúcie EÚ. Tento návrh sa už v praxi realizuje, na základe iniciatívy Európskej komisie.

¹⁷ Ak ide o návrh týkajúci sa oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, stačí ¼ hlasov. Každý jednokomorový parlament má jeden hlas a zároveň má jeden hlas aj každá komora bikamerálneho parlamentu. Kontrola subsidiarity je ešte zdôraznená pri tzv. ustanovení o flexibilitě podľa navrhovaného čl. 352 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, podľa ktorého môže Rada, jednomyseľne, prijať ustanovenia, ktoré rozširujú právomoc Únie v rámci jednotlivých politík uvedených v zmluve, ak sa preukáže, že na dosiahnutie cieľov zmluvy v týchto oblastiach zmluva neposkytuje vhodné ustanovenie.

znení. Toto stanovisko, ako aj stanoviská národných parlamentov sa potom v rámci legislatívneho procesu predložia Európskemu parlamentu a Rade, ktoré ich pri svojom rozhodovaní preskúmajú a zohľadnia. Navyše, nadpolovičná väčšina odovzdaných hlasov v Európskom parlamente a 55% väčšiny hlasov členov Rady, ktorý dospeli k názoru, že návrh nie je v súlade so zásadou subsidiarity stačí na rozhodnutie, že o návrhu sa nebude ďalej konať. V prípade, ak sa tak nestane, má národný parlament možnosť požiadať, na základe príslušného vnútroštátneho postupu, aby bol v jeho mene podaný návrh na posúdenie súladu sporného legislatívneho aktu so zásadou subsidiarity Súdneho dvoru Európskych spoločenstiev.

Uvedený návrh má tieto svoje pozitíva:

- » priame zapojenie národných parlamentov do kontroly vykonávania právomocí Únie,
- » zvýšenie informovanosti národných poslancov o legislatívnom dianí v Únii a
- » fakt, že ide o predbežnú kontrolu pred prijatím návrhu.

4.4 Iniciatíva a slobody európskych občanov

Lisabonská zmluva umožní občanom Európskej únie, aby svojou iniciatívou dali priamy podnet na legislatívnu činnosť Európskej únie v určitej oblasti. Vďaka novému inštitútu – iniciatíve občanov – sa budú môcť občania Únie, ktorých počet dosiahne najmenej jeden milión a ktorí sú štátnymi príslušníkmi významného počtu členských štátov, ujať iniciatívy a vyzvať Európsku komisiu, aby v rámci svojich právomocí predložila vhodný návrh vo veciach, o ktorých sa občania domnievajú, že na účely uplatňovania zmlúv je potrebný právny akt Únie.

Lisabonská zmluva zachováva a posilňuje **štyri základné slobody vnútorného trhu**, ktoré garantujú voľný pohyb *osôb, tovaru, služieb a kapitálu*, ako aj politickú, hospodársku a sociálnu slobodu európskych občanov.

5 ZLEPŠENIE ŽIVOTNÝCH PODMIENOK EURÓPANOV

Lisabonskou zmluvou sa zlepšuje schopnosť Európskej únie konať vo viacerých oblastiach, ktoré sú prioritné pre dnešnú Európsku úniu a jej občanov. Prejavuje sa to najmä v oblasti politík zameraných na slobodu, bezpečnosť a spravodlivosť, konkrétne v boji proti terorizmu a zločinu, ako aj v iných oblastiach, vrátane energetickej politiky, verejného zdravia, civilnej ochrany, zmien klímy, všeobecne prospešných služieb, výskumu, vesmíru,

územnej súdržnosti, obchodnej politiky, humanitárnej pomoci, športu, turizmu a administratívnej spolupráce.

Sociálna ochrana a starostlivosť

Lisabonská zmluva by mala Európe pomôcť naďalej napredovať vo svete silnejúcej konkurencie a starnúceho obyvateľstva a priniesť výsledky nielen vo sfére rastu a konkurencieschopnosti, ale aj v oblasti sociálnej starostlivosti. Lisabonská zmluva umožňuje Európskej únii zachovať a ďalej rozvíjať sociálne výdobytky pri úplnom rešpektovaní národných osobitostí.

Medzi ciele Únie sú zaradené vysoko konkurencieschopné **sociálne orientované trhové hospodárstvo**, plná zamestnanosť a sociálny pokrok. Medzi právomoci Európskej únie patrí koordinácia ekonomických politík a politík zamestnanosti členských štátov, čo pripúšťa možnú koordináciu sociálnych politík členských štátov.

Lisabonská zmluva obsahuje aj „**sociálnu doložku**“, podľa ktorej sociálne záležitosti (podpora vysokej úrovne zamestnanosti, primeraná sociálna ochrana, boj proti sociálnemu vylúčeniu atď.) sa musia zohľadňovať pri tvorbe a uplatňovaní všetkých politík, vrátane právnych aktov.

Lisabonská zmluva uznáva aj základné práva začlenením právne záväzného odkazu na Chartu základných práv. Obsahuje aj oddiel venovaný **solidarite**, v ktorom je uvedené množstvo **práv a zásad** priamo uplatniteľných v sociálnej oblasti, ako je napríklad:

- » právo na informácie a konzultácie v rámci podniku,
- » právo na kolektívne vyjednávanie na kolektívne postupy,
- » právo na prístup k bezplatným službám zamestnanosti a na ochranu proti bezdôvodnému prepusteniu a
- » právo na prístup k sociálnemu zabezpečeniu a sociálnej pomoci.

Ochrana životného prostredia

Lisabonská zmluva prináša jednoznačnejšie vymedzenie pojmov týkajúcich sa **trvalo udržateľného rozvoja** a ochrany životného prostredia, čím prispieva k posilneniu účinku opatrení Európskej únie v tejto oblasti.

Energetika

Lisabonská zmluva obsahuje osobitnú kapitolu o energetike, v rámci ktorej sa vymedzujú kľúčové právomoci a všeobecné ciele energetickej politiky: pravidlá fungovania trhov s energiami, bezpečnosť dodávok, energetická účinnosť a úspory, rozvoj nových obnoviteľných foriem energií a vzájomné prepojenie energetických sietí. Prvýkrát sa v zmluve objaví **zásada solidarity**, vďaka

ktorej v prípade výskytu vážnych ťažkostí so zásobovaním energiami v určitej krajine pomôžu ostatné členské štáty s dodávkami.

Civilná ochrana

Lisabonská zmluva by mala v rámci Európskej únie tiež uľahčiť **prevenciu** a **ochranu** proti prírodným katastrofám a nešťastiam zavineným ľudským konaním. Vďaka novému právnemu základu bude možné podporiť opatrenia a **operatívnu spoluprácu** členských krajín Európskej únie v tejto oblasti.

Verejné zdravie

Blahobyt európskych občanov je ústredným motívom Lisabonskej zmluvy, ktorá ďalej zdokonaľuje politiky v oblasti zdravia. Zmluva prináša opatrenia zamerané priamo na ochranu verejného zdravia, ktoré sú okrem iného zamerané na **tabak** a **nadmernú konzumáciu alkoholu**. S cieľom zvýšiť úroveň ochrany pacientov bude môcť Európska únia ustanoviť **normy pre zdravotnícke výrobky** a **prístroje**. Okrem toho zmluva pomôže členským štátom monitorovať prvotné príznaky vážnych **cezhraničných hrozieb**, ako napríklad vtáčej chrípky. Ak sa tieto hrozby potvrdia, budú môcť členské krajiny vďaka zmluve jednotnejšie a účinnejšie aktivovať všetky dostupné zdroje.

Služby verejného charakteru

Lisabonská zmluva uznáva dôležitosť služieb vo verejnom záujme v oblasti sociálnej a regionálnej súdržnosti a považuje všeobecne prospešné služby za nevyhnutný nástroj sociálnej a regionálnej súdržnosti. Súčasťou Lisabonskej zmluvy je aj **osobitný protokol**, ktorý ustanovuje hlavné usmernenia na dosiahnutie toho, aby boli služby vo verejnom záujme účinné a prospešné a zabezpečuje pevný základ pre činnosti Európskej únie do budúcnosti.

V Charte sa uvádza, že Únia uznáva a rešpektuje prístup k všeobecne prospešným službám, ktorý je ustanovený vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou, s cieľom podporovať sociálnu a územnú súdržnosť Únie.

Regionálna politika

Lisabonská zmluva konsoliduje oblasť hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti Európskej únie: po prvýkrát sa **zásada územnej súdržnosti** objavuje medzi cieľmi Európskej únie. Lisabonská zmluva posilňuje úlohu regiónov a nové vymedzenie zásady subsidiarity (v zmysle ktorej Európska únia koná len v prípade, ak je možné výsledky dosiahnuť lepšie na úrovni Európskej únie než na vnútroštátnej úrovni) sa týka aj miestnej a regionálnej úrovne.

Výskum

V oblasti výskumu Lisabonská zmluva vychádza z vytvorenia **európskeho výskumného priestoru**, v rámci ktorého existuje voľný pohyb výskumníkov, vedeckých poznatkov a technológií. V čase, keď sa stále viac svetových mocností intenzívne snaží o vybudovanie vlastných vesmírnych projektov, prináša zmluva nový právny základ aj pre ucelenú **vesmírnu politiku**.

Obchodná politika

Pre všeobecný rast je potrebné zachovať spravodlivý a voľný obchod. Lisabonská zmluva rozšíri pôsobnosť európskej obchodnej politiky aj na oblasť **priamych zahraničných investícií**. Nástroje na ochranu práv duševného vlastníctva, ako sú ochranné známky, dizajny, patenty a autorské právo, sú hybnou silou inovácie, rastu a konkurencieschopnosti.

Šport

Lisabonská zmluva otvára cestu európskej dimenzii športu. Nové ustanovenia umožnia Európskej únii, aby podporovala, koordinovala a dopĺňala opatrenia členských štátov, podporovala **nestrannosť** a **transparentnosť športových súťaží** a **spoluprácu medzi športovými organizáciami**. Ochránovať bude takisto telesnú a morálnu celistvosť športovcov oboch pohlaví s osobitným dôrazom na mládež.

Cestovný ruch

Lisabonská zmluva prináša celkom **nový právny základ** cestovného ruchu. Malo by to prispieť k upevneniu postavenia Európskej únie ako najvyhľadávanejšej turistickej destinácie na svete.

6 PRIESTOR SPRAVODLIVOSTI, SLOBODY A BEZPEČNOSTI

Vytváranie priestoru spravodlivosti, slobody a bezpečnosti je významnou prioritou Európskej únie. Lisabonská zmluva značne ovplyvní súčasné pravidlá upravujúce túto oblasť na úrovni Európskej únie a mala by zabezpečiť, aby boli opatrenia Európskej únie komplexnejšie a účinnejšie a mali legitímnejší, transparentnejší a demokratickejší charakter.

V súčasnosti sa na prijatie rozhodnutia o dôležitých záležitostiach v tejto oblasti vyžaduje jednomyselné rozhodnutie Rady, pričom Európsky parlament a Európsky súdny dvor zohrávajú okrajovú úlohu.

Lisabonská zmluva mala **uľahčiť prijímanie opatrení** na európskej úrovni takmer v tejto oblasti vo všetkých prípadoch prostredníctvom „metódy Spoločenstva“, t. j. prijímaním rozhodnutí **kvalifikovanou väčšinou** na základe návrhu Komisie s posilneným postavením Európskeho parlamentu, zvýšenou demokratickou kontrolou zo strany národných parlamentov a prieskumnou úlohou **Súdneho dvora**. Na Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo sa budú vzťahovať osobitné ustanovenia.

Lisabonská zmluva tak prinesie viac demokracie a transparentnosti, pretože vďaka zjednoteniu systému právnych aktov získa **Európsky parlament** postavenie „spoluzákonodarcu“ (postup spolurozhodovania) a uplatnenie hlasovania kvalifikovanou väčšinou v Rade sa rozšíri aj na tieto záležitosti.

Naproti tomu sa **zachováva právo členských štátov na legislatívnu iniciatívu** (aspoň jednej štvrtiny členských štátov) v oblasti policajnej operačnej spolupráce, trestného súdnictva a administratívnej spolupráce. Európska komisia získa plnohodnotné postavenie ochrankyne zmlúv a spoločne so Súdnyim dvorom bude zabezpečovať riadne uplatňovanie rozhodnutí.

Národné parlamenty takisto získajú aktívnejšie postavenie pri preskúvaní a predkladaní stanovísk vo vzťahu k záležitostiam týkajúcich sa spravodlivosti, slobody a bezpečnosti.

Lisabonská zmluva zavádza zásadu zvýšenej právnej spolupráce v civilnej i trestnej oblasti prostredníctvom **zásady vzájomného uznávania** (každý členský štát uznáva rozhodnutia prijaté inými členskými štátmi). Tieto opatrenia sa budú týkať najmä spolupráce v oblasti obstarávania dôkazov, účinného prístupu k spravodlivosti, spolupráce orgánov členských štátov v oblasti trestného stíhania a výkonu rozhodnutí a vytvorenia noriem a predpisov na zabezpečenie uznávania všetkých foriem súdnych a iných rozhodnutí v Európskej únii.

Lisabonská zmluva ďalej umožní vytvoriť **európsku prokuratúru**. Rada bude môcť v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom prostredníctvom nariadení vytvoriť z **Eurojustu** Európsku prokuratúru. Európska prokuratúra bude zodpovedať v spojení s Europolom za vyšetrowanie a trestné stíhanie páchatel'ov a spolupáchatel'ov trestných činov, ktoré spôsobujú ujmu finančným záujmom Únie za podanie obžaloby. Pred súdnymi orgánmi členských štátov bude vystupovať vo vzťahu k takýmto trestným činom vo funkcii prokurátora. Európska rada bude môcť rozšíriť právomoci Európskej prokuratúry aj na boj proti závažnej trestnej činnosti, ktorá má cezhraničný rozmer.

Tieto zlepšenia napomôžu v oblasti spravodlivosti, slobody a bezpečnosti vytvoriť komplexnejší, účinnejší, transparentnejší a demokratickejší proces prijímania právnych predpisov najmä odstránením opakujúcich sa prípadov zablokovania návrhov, ktoré umožňujú pravidlo o jednomyseľnosti.

Európska únia získa širšie oprávnenia konať v záujme slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, s čím sa spájajú výhody týkajúce sa možnosti Európskej únie **bojovať proti zločinu a terorizmu**. Cieľom nových ustanovení o civilnej ochrane, humanitárnej pomoci a verejnom zdraví je umožniť Európskej únii lepšie reagovať na hrozby pre bezpečnosť európskych občanov. Lisabonská zmluva po prvýkrát vytvára osobitný **právny základ pre humanitárnu pomoc** a možnosť vytvárať európske dobrovoľnícke zbory na humanitárnu pomoc. V tomto ustanovení sa zvyrazňuje osobitosť tejto politiky a uplatňovanie zásad medzinárodného humanitárneho práva, najmä nestrannosti, neutrality a zákazu diskriminácie.

V Lisabonskej zmluve sa jasne ustanovuje, že obmedzenie a **odstránenie chudoby** je hlavným cieľom politiky Európskej únie v oblasti **rozvojovej spolupráce**. Tento cieľ musí Európska únia sledovať pri vykonávaní politik, ktoré môžu ovplyvniť rozvojové krajiny. Z uvedeného vyplýva, že rozvojová politika je politikou so samostatným právnym základom a nie jeden z nástrojov spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Ak si situácia vyžaduje neodkladnú finančnú pomoc, Rada o nej bude rozhodovať kvalifikovanou väčšinou na návrh Komisie. V budúcnosti by to malo znamenať rýchlejšiu finančnú pomoc. Lisabonská zmluva zaraďuje rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc medzi spoločné paralelné právomoci. To znamená, že Európska únia uskutočňuje samostatnú politiku, ktorá nebráni členským štátom vykonávať svoje vlastné právomoci ani z politiky Európskej únie nerobí iba „doplňok“ politik členských štátov.

7 ZAHRANIČNÁ A BEZPEČNOSTNÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE

7.1 Posilnenie pozície Európskej únie na svetovej scéne

Zachovávanie slobody, bezpečnosti a prosperity v Európe si vyžaduje, aby Európa naplnila svoj **potenciál svetového aktéra**. V globalizovanom svete nie je možné, aby výzvy (ako napríklad zabezpečenie dodávky energií, klimatické zmeny, udržateľný rozvoj, konkurencieschopnosť hospodárstva a terorizmus) vyriešila účinne jedna krajina osamote, ale si vyžadujú reakciu Európskej únie ako celku. Posilniť pozíciu Európskej únie na svetovej politickej scéne by malo zosúladienie nástrojov zahraničnej politiky Európskej únie pri tvorbe a prijímaní nových politik. V oblasti **zahraničnej a bezpečnostnej politiky** je však **prijatie legislatívneho aktu vylúčené**.

Lisabonská zmluva ustanovuje **spoločné zásady a ciele** Európskej únie pri vykonávaní jej vonkajšej politiky, ako je demokracia, právny štát, univerzálnosť a

nedeliteľnosť ľudských práv a základných slobôd, zachovávanie ľudskej dôstojnosti, zásady rovnosti a solidarity. Väčšina ustanovení týkajúcich sa vonkajších vzťahov bude v Lisabonskej zmluve sústredená do jediného oddielu. Zlepší sa tým čitateľnosť a podporí koherentnosť opatrení Európskej únie.

Lisabonská zmluva **zjednotí vystupovanie Európskej únie** vo vzťahoch s partnermi vo svete a spojí hospodársku, humanitárnu, politickú a diplomatickú silu Európy s cieľom presadiť európske záujmy a hodnoty, zohľadňujúc aj záujmy jednotlivých členských štátov.

Samostatná právna subjektivita Európskej únie umožní Európskej únii:

- » uzatvárať medzinárodné zmluvy,
- » vstupovať do medzinárodných organizácií,
- » posilniť jej vyjednávaciu pozíciu a pomôže vytvoriť obraz efektívnejšieho a zreteľnejšieho partnera pre tretie krajiny a medzinárodné organizácie.

Vďaka tomu bude môcť Európska únia vystupovať a konať ako jeden celok. K zefektívneniu zahraničnej politiky Európskej únie by malo prispieť aj vytvorenie funkcie **stáleho predsedu Európskej rady** voleného na obnoviteľné funkčné obdobie v dĺžke dva a pol roka a funkcie **Vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku** spolu s vytvorením Európskeho útvaru pre vonkajšiu činnosť.

7.2 Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku

Lisabonská zmluva zavádza novú funkciu *vysokého predstaviteľa Európskej únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku*, ktorý bude menovaný Európskou radou, bude skladať sľub Európskemu parlamentu a bude súčasne podpredsedom Komisie.

Nový post **spojí funkcie** súčasného:

- » Vysokého predstaviteľa pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku a
- » komisára pre vonkajšie vzťahy.

Táto funkcia by mala zvýšiť účinok a jednotnosť opatrení Európskej únie v oblasti vonkajších vzťahov a zviditeľniť tieto opatrenia. Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku bude **aj komisárom pre vonkajšie vzťahy** a súčasne bude **viest** spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku Únie. Svojimi návrhmi bude prispievať k tvorbe tejto politiky a uskutočňovať ju ako splnomocnenec Rady. To isté sa vzťahuje na spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku. Taktiež bude **predsedať Rade pre zahraničné veci** v zložení ministrov zahraničných vecí a v oblasti spoločnej

zahraničnej a bezpečnostnej politiky **zastupovať Európsku úniu** na medzinárodnej scéne. Posilní sa tým jednotnosť vystupovania Európskej únie v zahraničí a jej profil vo svete, vďaka čomu Európska únia „získa tvár“.

Post vysokého predstaviteľa **nevytvára nové právomoci**, ale zjednocuje konanie Európskej únie v zahraničí. Osoba vykonávajúca túto funkciu bude v oblasti zahraničných vecí konať **na základe rozhodnutia**, ktoré **jednomyselne** prijme 27 členských štátov. Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku bude pravidelne **konzultovať** hlavné aspekty a základné rozhodnutia spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky s Európskym parlamentom, informovať ho o vývoji v týchto politikách a zabezpečovať, aby boli názory Európskeho parlamentu náležite zohľadnené. Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku bude **doplňať**, nie nahrádzať zahraničnú politiku alebo diplomatické úsilie členských štátov. Lisabonskou zmluvou sa teda neoslabí schopnosť členských štátov viesť zahraničnú politiku. Úlohou Európskej únie bude konať vtedy, keď sa na medzinárodnej scéne vyžaduje, aby vystupovala ako jednotný subjekt.

Ďalej novo vytvorená **Európska služba pre vonkajšiu činnosť** bude podporovať Vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a pomáhať mu pri výkone jeho úloh. Tento orgán bude zložený z úradníkov Rady, Komisie a členov diplomatických zborov členských štátov.

7.3 Bezpečnostná a obranná politika

Lisabonská zmluva popri vymedzení úlohy Európskej únie vo svete rieši aj otázky spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky, ktorú považuje za **neoddeliteľnú súčasť** spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

Spoločná bezpečnostná a obranná politika podľa Lisabonskej zmluvy zabezpečuje Únii operačnú schopnosť využívajúc civilné a vojenské prostriedky. Únia ich môže využiť pri **misiiach mimo Únie** na udržanie mieru, predchádzanie konfliktom a posilňovanie medzinárodnej bezpečnosti v súlade so zásadami Charty Organizácie Spojených národov. Spoločná bezpečnostná a obranná politika zahŕňa postupné vymedzenie spoločnej obrannej politiky Únie. Tá povedie k **spoločnej obrane**, keď o tom jednomyselne rozhodne Európska rada. V takom prípade Európska rada odporučí členským štátom prijať toto rozhodnutie v súlade s ich príslušnými ústavnými požiadavkami. Lisabonská zmluva teda **nepredpokladá** okamžité vytvorenie spoločnej obrany alebo európskej armády.

Podľa Lisabonskej zmluvy členské štáty môžu Európskej únii poskytnúť **civilné a vojenské prostriedky** na uskutočňovanie operácií v rámci spoločnej

bezpečnostnej a obrannej politiky. Členský štát má však právo nesúhlasit' s operáciami tohto druhu a všetky príspevky na ne sa budú poskytovať na **dobrovoľnej báze**. Skupina členských štátov, ktoré prejavia vôľu a majú potrebné kapacity, bude mať možnosť podnikat' operácie odzbrojovania, humanitárne a záchranné misie, misie vojenského poradenstva a misie na udržiavanie mieru. Žiadny členský štát však nemôže byť nútený sa podieľať na takýchto operáciách.

V rámci bezpečnostnej a obrannej politiky sa zachovávajú osobitné ustanovenia o prijímaní rozhodnutí, no zároveň sa vytvorí priestor pre užšiu spoluprácu menšieho počtu členských štátov.

Členské štáty sa v Lisabonskej zmluve zaväzujú, že budú postupne zlepšovať svoje vojenské schopnosti. Významnú úlohu v tejto oblasti bude zohrávať **Európska obranná agentúra** podliehajúca vedeniu Rady, ktorá bude otvorená všetkým členským štátom, ktoré majú záujem o účasť v nej. Tie členské štáty, ktorých vojenské schopnosti spĺňajú prísnejšie kritériá a ktoré v tejto oblasti prevzali navzájom väčšie záväzky s cieľom plniť najnáročnejšie misie, zavedú v rámci Únie stálu štruktúrovanú spoluprácu, ktorú bude koordinovať Rada a Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Lisabonská zmluva tiež ustanovuje, že ak sa členský štát stane na svojom území obeťou ozbrojenej agresie, ostatné členské štáty sú povinné mu poskytnúť pomoc a podporu všetkými dostupnými prostriedkami, v súlade s článkom 51 Charty Organizácie Spojených národov.

8 ZHRNUTIE: LISABONSKÁ ZMLUVA V SKRATKE

Lisabonská zmluva:

» je medzinárodnou zmluvou, ktorú podpísali zástupcovia členských štátov Európskej únie v decembri 2007 v Lisabone;

» mení zakladajúce zmluvy (Zmluvu o Európskej únii, Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu a Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, ktorú premenúva na Zmluvu o fungovaní Európskej únie);

» na rozdiel od neúspešnej Zmluvy o Ústave pre Európu z roku 2004 nevytvára ústavu Európskej únie, ani nenahrádza jej zakladajúce zmluvy;

» ruší Európske spoločenstvo, ktoré nahradí Európska únia ako riadny medzinárodnoprávny subjekt;

» neruší Európske spoločenstvo pre atómovú energiu;

» ruší trojpilierovú štruktúru Európskej únie, ktorá pozostávala z Európskych spoločenstiev, spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach a vytvára jednotný základ pre činnosť Európskej únie v rámci jediného subjektu;

» umožňuje členskému štátu, aby z Európskej únie vystúpil;

» počet členov Európskej komisie napriek pôvodnému plánu zostáva zachovaný na princípe každý štát – jeden komisár;

» zvyšuje význam Európskeho parlamentu v legislatívnom procese;

» vytvára základ pre striktnjšie uplatňovanie zásady subsidiarity a proporcionality v snahe vytvárať legislatívu EÚ len v odôvodnených prípadoch;

» zavádza transparentnejšie hlasovanie v Rade kvalifikovanou väčšinou, ktoré je založené na dvojitej legitimitate Európskej únie a vychádza z počtu členských štátov, ako aj z počtu obyvateľov Únie;

» výslovne vymedzuje výlučné právomoci Európskej únie, výlučné právomoci členských štátov a spoločné právomoci Európskej únie a členských štátov;

» vytvára post Vysokého predstaviteľa únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý bude v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky zastupovať Európsku úniu vo vzťahoch s inými štátmi, bude predsedáť Rade pre zahraničné veci a nahradí aj komisára pre vonkajšie vzťahy;

» vytvára stály post predsedu Európskej rady, voleného na funkčné obdobie dva a pol roka, ktorý bude zabezpečovať kontinuitu rotácie predsedníctva Rady každého pol roka;

» posilňuje jednotnosť vystupovania Európskej únie na svetovej scéne zriadením Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, ktorá bude podporovať prácu Vysokého predstaviteľa únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku;

» vytvára základ pre dobrovoľnú posilnenú spoluprácu členských štátov v niektorých oblastiach nezávisle od činnosti tých členských štátov, ktoré nemajú záujem podieľať sa na takejto spolupráci;

» zakotvuje v širšej miere bezpečnostnú a energetickú solidaritu medzi členskými štátmi;

» vytvára základ pre vytvorenie európskej prokuratúry;

» vytvára základ pre vytvorenie spoločnej obrany Európskej únie;

» priznáva Charte základných práv Európskej únie, ktorá bola doteraz nezáväzným politickým dokumentom, rovnakú záväznosť, ako majú zakladajúce zmluvy;

» ustanovuje, že Európska únia pristúpi k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v dôsledku čoho bude priamo zodpovedať za porušenie ľudských práv zakotvených v Dohovore rovnako ako členské štáty;

» zakotvuje iniciatívu občanov, ktorá umožní aspoň jednému miliónu občanov Európskej únie požiadať Komisiu, aby predložila v určitej oblasti legislatívny návrh.

9 KRÁTKY VÝZNAMOVÝ SLOVNÍK

Acquis communautaire sa používa na označenie celého právneho systému Európskej únie, t. j. nielen záväzných právnych aktov, ale aj rôznych princípov, politik, záväzkov a cieľov prijatých v rámci Európskej únie a obsiahnutých predovšetkým v zmluvách, legislatíve a rozhodnutiach Súdneho dvora ES. Pre štát, ktorý sa chce stať členom EÚ, je prvým predpokladom prevzatie *acquis communautaire* a zosúladenie svojho vlastného právneho systému s ním.

Benelux je označenie pre colnú a hospodársku úniu Belgicka, Holandska a Luxemburska uzatvorenej dňa 5. októbra 1944. Názov je odvodený od začiatkových písmen týchto štátov (Belgique/Belgie, Nederland a Luxembourg).

Bruselský pakt je skrátenejší názov pre *Bruselskú zmluvu o hospodárskej, sociálnej a kultúrnej spolupráci a kolektívnej sebaobrane*, podpísanej dňa 17. marca 1948 na päťdesiat rokov (Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska, Francúzskom, Belgickom, Holandskom a Luxemburskom). Pakt zaručoval jej signatárom automatickú vzájomnú pomoc, v prípade ozbrojenej agresie v Európe. Bruselský pakt bol pôvodne namierený nielen proti ZSSR, ale aj Nemecku. Organizácia disponovala inštitucionálnym aparátom, vrátane spoločného vojenského štábu a stáleho vojenského výboru, ktorý mal vypracovať plán spoločnej obrany. Dňa 23. októbra 1954 došlo na konferencii v Paríži k rozšíreniu paktu o Nemecko a jeho transformáciu na *Západoeurópsku úniu*.

Montánná únia je neoficiálny názov pre **Európske spoločenstvo uhlia a ocele**.

NATO je Organizácia Severoatlantickej zmluvy (angl. North Atlantic Treaty Organisation - NATO), známa tiež ako Severoatlantická aliancia. NATO je medzinárodná vojenská organizácia, ktorá bola založená dňa 4. apríla 1949 podpisom tzv. Washingtonskej zmluvy, ako odpoveď na zhoršujúci sa povojnovú medzinárodnopolitickú situáciu najmä v Európe (dňa 24. júna 1948 začala sovietska blokáda Berlína).

OECD – pozri heslo ➤ *Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu (OEEC)*.

Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu (OEEC) bola založená zmluvou zo 16. apríla 1948. Podpísali ju Rakúsko, Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Grécko, Írsko, Island, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Nórsko, Portugalsko, Švédsko, Švajčiarsko, Turecko, Veľká Británia a vojenský veliteľia západných okupačných zón Nemecka. Spojené štáty a Kanada sa v roku 1950 stali jej pridruženým členom. Jej sídlom sa stal Paríž.

Prostredníctvom nej dochádzalo k neustálym stykom najvyšších štátnych predstaviteľov, ktorí uzatvárali zmluvy o vzájomnej hospodárskej výmene, obmedzovali clá a kvóty, vytvárali multilaterálny systém platieb a pod. Dňa 14. decembra 1960 bola OEEC transformovaná na **Organizáciu pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD)**.

Primárne právo označuje všetky zakladajúce zmluvy vrátane ich zmien a dodatkov. Má najvyššiu právnu silu, t. j. všetky najmä sekundárne akty EÚ s ním musia byť v súlade.

Rada Európy (RE) bola založená dňa 5. mája 1949 podpisom jej Štatútu (platnosť nadobudol 3.8. 1949) predstaviteľmi 10 európskych štátov (Belgicka, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Spojeného kráľovstva, Írsko, Taliansko, Dánsko, Nórsko a Švédsko) v Londýne. Je to medzinárodná (medzivládna) organizácia, ktorej hlavným cieľom je ochrana ľudských práv, posilňovanie pluralitnej demokracie, rozvoj európskej kultúrnej identity, harmonizácia práva európskych krajín a hľadanie riešenia problémov typu xenofóbia, menšiny, ochrana životného prostredia a podobne. Má dva politické orgány: *Výbor ministrov* a *Parlamentné zhromaždenie* (v štatúte uvádzané „Poradné zhromaždenie“) zložené z delegovaných zástupcov parlamentov. Do inštitucionálneho rámca Rady Európy zahŕňame aj *Európsky súd pre ľudské práva* zriadený na základe prijatého Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950, *Kongres miestnych a regionálnych samospráv RE* a *Úrad Komisára Rady Európy pre ľudské práva*. Sídлом Rady Európy je Štrasburg.

Washingtonská zmluva – pozri heslo ➤ *NATO*.

Použitá literatúra a ďalšie pramene

Publikácie

Barents, R.: Het verdrag van Lissabon: achtergronden en commentaar. Deventer : Kluwer, 2008.

Craig, P. – De Búrca, G.: European Union Law. Text, Cases and Materials. Fourth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2008.

Craig, P. – De Búrca, G.: European Union Law. Text, Cases and Materials. Fourth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2008.

Encyclopaedia Beliana IV - Slovenská všeobecná encyklopédia (Eh - Gala). Bratislava: Veda - Slovenská akadémia vied, 2005.

Fiala, P. – Pitrová, M.: Evropská Unie. Brno: CDK, 2003.

Chalmers, D. – Tomkins, A.: European Union Public Law. Text and Materials. Cambridge : Cambridge University Press, 2007.

Gerbet, P.: Budování Evropy. Paris: Imprimerie nationale Éditions, 1999.

Griller, S. – Ziller, J. (eds.): The Lisbon Treaty. EU Constitutionalism without a Constitutional Treaty? Wien – New York: Springer, 2008.

Kent, P.: Law of the European Union. Fourth Edition. Pearson Education, 2009.

Palúš, I. – Somorová, E.: Štátne právo Slovenskej republiky. 2. vydanie, Košice: Právnická fakulta UPJŠ, 2008

Siman, M. – Slašťan, M.: Súdny systém Európskej únie. 2. vydanie. Žilina: Poradca podnikateľa, 2008

Siman, M. – Slašťan, M. – Ivanová-Žiláková, D.: Primárne právo Európskej Únie. 2. vydanie. Bratislava: EUROIURIS – Európske právne centrum, 2006

Tobler, Ch. – Beglinger, J.: Essential EC Law in Charts. Budapest: HVG-ORAC 2007

Internet

http://europa.eu/lisbon_treaty/

Lisabonská zmluva (http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/zoznam_liniek/lisabonska-zmluva)

Lisabonská zmluva – Demokratickejšia a transparentnejšia Európa (http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/democracy/index_sk.htm)

Lisabonská zmluva – Efektívne a moderné inštitúcie
(http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/institutions/index_sk.htm)

Lisabonská zmluva – Európa práv a hodnôt
(http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_sk.htm)

Lisabonská zmluva – EÚ vo svete
(http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/external_relations/index_sk.htm)

Lisabonská zmluva – Snažíme sa o lepší život
(http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/better_life/index_sk.htm)

Lisabonská zmluva – Viac spravodlivosti, slobody a bezpečnosti
(http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/justice/index_sk.htm)

Lisabonská zmluva – Zmluva v skratke
(http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_sk.htm)

Understanding the Lisbon Treaty – How will decisions be taken in a Union with 27 members? (<http://www.robert-schuman.org/doc/divers/lisbonne/en/fiche3.pdf>)

Understanding the Lisbon Treaty – Who is responsible for what? (<http://www.robert-schuman.org/doc/divers/lisbonne/en/fiche5.pdf>)

Understanding the Lisbon Treaty – The Lisbon Treaty and the area of freedom, security and justice (<http://www.robert-schuman.org/doc/divers/lisbonne/en/fiche6.pdf>)

Rozhodnutia

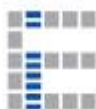
Nález Ústavného súdu ČR „o súlade Lisabonskej zmluvy“, PL. ÚS 19/08 z 26.11. 2008

Poznámka:

Schémy na str. 13, 17 a 25 sú prevzaté z publikácie Tobler, Ch. – Beglinger, J.: Essential EC Law in Charts. Budapest: HVG-ORAC 2007 a jej dodatku k dispozícii na www.eur-charts.eu

MINISTERSTVO
ZAHRA NIČNÝCH VECÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EUROIURIS

EURÓPSKE PRÁVNE CENTRUM
OBČIANSKE ZDRUŽENIE

Túto publikáciu spracovalo a vydalo pre potreby
Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky:

EUROIURIS - Európske právne centrum

Šafárikovo nám. 7
811 02 Bratislava
Slovenská republika

www.euroiuris.sk

ISBN 978-80-89406-02-9

EAN 9788089406029